

Rechtskundig Weekblad

REDACTIE: Italiëlei, 99, Antwerpen

Abonnement: 100 fr. per jaar

Vereeniging zonder winstgevend doel

BEHEER: Lange Leemstraat, 99, Antwerpen

Postchecknummer: 3185.22

XVIIIe RECHTSKUNDIG CONGRES

te Leuven op Zaterdag 7 en Zondag 8 April in de lokalen van het Gerechtsgebouw

Zaterdag 7 April te 15 uur

1. Mededeeling door Prof. Prosp. Thuysbaert: «ART. 918 VAN HET BURGERLIJK WETBOEK»
2. Mededeeling door Mr René Victor: «DE UITGAVE VAN EEN VLAAMSCH REPERTORIUM VAN ONS HEDENDAAGSCH RECHT»
3. Mededeeling van het Bestuur betreffende: «DE VERVLAAMSCHING VAN HET GERECHT»

Zondag 8 April te 10 uur — 2e Congressitting

OPRICHTING VAN EEN RAAD VAN STATE

Præadviseurs: Rechter DE COSTER Prof. Mr. P. M. ORBAN

NOTA: Wie inschrijft als lid van het Congres ontvangt het volledig programma met een lidkaart en een kaart voor 35 % afslag op het spoor.

Het expressionistisch Artikel 918. - Præadvies van Prof. Prosp. Thuysbaert

INLEIDING. — Het gebied van art. 918.

De vrijheid van rechtshandelingen te doen is principieel onbeperkt in zoover ze onder bezwarenden titel worden afgesloten. Zoodra echter om niet vervreemd wordt, doet zich een dubbele beperking voor:

1° De inbreng, die minder de vervreemdingen om niet beperken wil, dan de ongelijkheid der vrijgevheden aan erfgeestigten. Door eigenmachtig bedongen vrijstelling verkrijgt echter de schenker zijn onbeperkte vrijheid.

2° De inkorting werkt veel draconischer. Zij beperkt absoluut alle vrijgevheden, ten voordeele van elkeen, tot een maximum. De erflijter kan dit recht van de legitimarissen om alle bevoorrechten tot de strenge eindafrekening te dwingen, op geen enkele wijze verhinderen. Ook tijdens zijn leven, kunnen de legitimarissen van dit toekomstig recht geen afstand doen.

Op dit tweede streng gebied der inkorting beweegt zich art. 918. Zijn meest gekende originaliteit is, dat het overeenkomsten onder bezwarenden titel onder de dictatuur der inkorting brengt. Minder aandacht wordt gewijd aan de ontzettende middelen die artikel 918 tegen de inkorting biedt.

Veelzijdig zijn aldus de uitzichten van dit artikel, zoodat het hier bestraffend werkt, en daar onverhoopte redding biedt.

GESCHIEDENIS.

Van het eerste gebied der gelijkheid aller erfgeestigten, bestraft met nietigheid der verdachte overeenkomst (art. 26 wet 17 Nivose jaar II), is het artikel, na kortstondig door de wet van 4 germinal jaar VIII te zijn ingetrokken geweest, verhuisd naar het gebied der inkorting, zonder nietigheid.

Ofschoon geen rechtsleer in artikel 918 een lofwaardige beschikking ziet, is het artikel gehandhaafd gebleven bij de hervorming van het burgerlijk wetboek in Noord Nederland en in Italië.

I. — Algemeene trekken.

§ 1. Welke overeenkomsten worden bedoeld?

A) — Kenmerken der overeenkomst.

1° Een voorwaarde betreft de personen die verkrijgen: «goederen die aan een van de erfgeestigten in de rechte linie vervreemd worden»;

2° Een voorwaarde betreft den aard der overeenkomst. Twee onderscheidene groepen:

a) de groep der overeenkomsten waar de verkrijger een tegenprestatie met kans karakter op zich neemt: «hetzij onder den last van een lijfrente, hetzij met afstand van het kapitaal»;

b) De groep der overeenkomsten waar de vervreemder een fractie van het eigendom onder zich houdt; het vruchtgebruik.

B) In België wordt geen andere voorwaarde gesteld. In Frankrijk, integendeel, wordt daarenboven vermeld dat de overeenkomst zich niet kennelijk als om niet voordoet. Dit geeft aan art. 918, in België, voor de praktijk, een veel grootere beteekenis dan in Frankrijk. Artikel 918 mag gelden als een homestead ar-

tikel dat veel krachtiger werkt dan de wet van 16 Mei 1900.

§ 2. Essentieele beschikking van art. 918.

a) Zonder toestemming der mede-erfgeestigten: radicale saneering tegen alle transmutatie en tegen alle inkorting. — Dit laatste geldt bijzonder scherp in de Belgische toepassing.

II. — De drie uitzichten van artikel 918.

§ 1. DE VERWOESTING DER OVEREENKOMST ONDER BEZWARENDEN TITEL.

Desbetreffend werkt artikel 918 slechts, indien een of meer mede-erfgeestigten niet toestemden.

a) Simplistische transmutatie in de overheerschende rechtspraak en rechtsleer. De overeenkomsten worden door de wet als bedrog behandeld. Door een vermoeden juris et de jure, wordt de tegenprestatie van den verkrijger als niet uitgevoerd beschouwd, en zelfs als niet opgenomen. Eenstemmig wordt dit toegepast op groep a, zekere zeldzame aarzelingen bij groep b.

1° Deze verklaring berust op zeer zwakke gronden.

2° Eigenlijk is de rechtsleer geobsedeerd geworden door een overdreven vrees van vormomming, terwijl de wetgever even zeer de technische wezenheid der overeenkomst vreesde. Ook de rechtspraak heeft dit laatste duidelijk ingezien, doch heeft echter achteraf eenstemmig de rechtsleer gevolgd.

3° De onbegrijpelijk zwakke tuchting der vormomming heeft steeds doen vooropstellen dat deze goedgunstigheid slechts als compensatie van te strenge bestraffing kon verklaard worden.

4° De oppositie tegen de simplistische simulatieverdenking nam stelling op een zeer zwak verdedigingssterrein: simulatievermoeden juris tantum.

b) Technische reconstructie der overeenkomst in de jongste rechtsleer. Niet de tegenprestatie wordt als gesimuleerd beschouwd, wel wordt wettelijk alle verantwoording van het bezarend karakter der overeenkomst uitgesloten. Ook dit is een vermoeden juris et de jure, dat echter niet tegen de verbintenissen van eene partij werkt, doch de wezenlijkheid zelf van gewilde overeenkomst aantast.

De overeenkomst wordt wettelijk verbouwd tot schenking. Twee standen dezer opvatting:

1° Niet te verantwoorden poging om de overeenkomsten werkelijk als materiele schenking te behandelen: voordeel te waardeeren bij het sluiten der overeenkomst. Juist dit heeft de wetgever willen uitschakelen, gezien de moeilijkheid der waardeering der kansprestatie. In 1803 was zeker Quetelet nog niet opgestaan om deze gevreesde waardeering hulp te bieden. Trouwens blijft een individuele waardeering ook nu nog onmogelijk.

2° Het blijft een artificieele transmutatie der overeenkomst. Niet de gelijkwaardigheid, die werkelijk bestaan kon of bedoeld werd door de contractanten, wordt onderzocht, slechts wat bij het overlijden werkelijk gepraesteerd werd, wordt vergeleken met de waarde van het vervreemde goed, berekend op den dag des over-

lijdens van den vervreemder. Het verschil tussen beide bedragen wordt als vrijgevheden behandeld. Adequaat kan gezegd worden dat de overeenkomst gereconstrueerd wordt tot schenking onder lasten. De opvatting der materiele schenking lijkt niet bruikbaar.

Deze rechtsleer steunt op zeldzame arresten die, in Frankrijk een reactie tegen de klassieke opvatting schijnen in te luiden.

Eigenaardig gevolg in België. — Terwijl de rechtspraak in Frankrijk slechts art. 918 toepast op overeenkomsten ten bezwarenden titel, wordt art. 918 in België ook tot vervreemdingen om niet uitgebreid. Dit brengt dit eigenaardig gevolg mede:

1° Uitbreiding van het verwoestend wegdenken der tegenprestatie tot de schenking onder last van lijfrente.

2° de schenkingen met voorbehoud van vruchtgebruik, die geen vat bieden voor eenige verwoesting, vinden in artikel 918 een zonderling bevoorrechte behandeling.

§ 2. REDDENDE BEHANDELING DER OVEREENKOMST.

Deze uitwerking is eveneens slechts van belang, in zoover de mede-erfgeestigten niet toestemden. (Uitzondering dient nochtans gemaakt voor de kennelijke schenkingen, die ook met de toestemming, zooniet aan inkorting, toch minstens aan aanrekening bij de fictieve massa onderworpen zijn).

Twee groote voorrechten:

1° Aan te rekenen op het beschikbaar gedeelte. Dit voorrecht is niet abnormaal, daar dit bedongen kon worden door den schenker. Zeer gemakkelijk wordt uit de vormomming der schenking vrijstelling van inbreng afgeleid. Anderzijds dient nochtans aangestipt dat tegenover legitimarissen, vormomming, minstens in de rechtspraak, met nietigheid wordt bestraft (art. 1099).

2° De inkorting is niet verschuldigd in natura. Deze terecht gevreesde ontbinding der vervreemding, die alle zakelijke rechten, door den verkrijger gevestigd, te niet doet (art. 930), kan nooit door den erflijter binnen de grenzen der legitieme uitgesloten worden. Wordt deze ontbinding in beperkte gevallen door de wet uitgesloten (859, 866, 924 en 930), principieel geeft de wet onverbiddelijk den eisch tot ontbinding aan alle legitimarissen.

De rechtspraak, eerst aarzelend, stelt de getransmuteerde overeenkomsten vrij van allen eisch tot ontbinding.

Eigenaardig gevolg in België: Deze uitzonderlijke behandeling wordt in Frankrijk als transactionele vergoeding der transmutatie opgevat. In België echter spreidt art. 918 zijn bevoorrechten uit tot schenkingen, waar weinig (groep a) of niets (groep b) wordt verwoest.

§ 3. OPSTANDIGHEID VAN ART. 918 TEGEN DE ONSCHENDBAARHEID DER LEGITIEME.

Wordt de toestemming der mede-erfgeestigten verkregen, dan kunnen deze de aanrekening op de fictieve massa en de inkorting niet vorderen.

Dit is een beding betreffende een toekomstige erfenis, dat principieel, door de wet, met absolute nietigheid wordt bestraft. Artikel 918

geeft kracht aan dit beding juist waar het afstand doet van een der heiligste rechten in het kader van ons B.W.: de vrijwaring der legitieme.

III. — Nieuwe wegen.

1° Nieuwe repressie der simulatie.

Tegen de simulatie heeft de rechtspraak een krachtige repressie opgebouwd. Vooral art. 792, toegelicht door art. 801. Simulatie wordt belijnd, indien zij niet wordt bekend na het overlijden van den erflijten. Niet de simulatie is frauduleus, doch het verzwijgen. Heling wordt toegepast, ook daar waar niets zou in te korten zijn.

De bestraffing is onmeedoogend: niet in de inkorting verbeurt de heler zijn aandeel, zelf in de volledige verzweigen waarde.

Neemt dit niet een groot deel der beteekenis van art. 918 in de klassieke opvatting weg? Technisch klinkt het onredelijk, dat, waar de wet simulatie vermoedt, en op dit vermoeden bestraft, nog een bewijs mogelijk is van werkelijke simulatie, op hare beurt herhaaldelijk bestraft. Eerste vonnis dezer cummulatie: Dendermonde, 24 Januari 1924, Pas., 1931, III, 128.

Het wegnemen van het vermoeden van simulatie, zelf gereduceerd tot een vermoeden juris tantum, wordt niet door de helingstechniek vergoed. Is nochtans een strenger bestraffen der simulatie, daar waar zij bewezen is, niet te verkiezen boven een blind aantasten van alle overeenkomsten, zonder onderscheid?

2° Technische aanpassing van artikel 918.

Zoodra de simulatie specifiek wordt bestreden door een eigen bestraffing, door de rechtspraak zeer verscherpt, schijnt artikel 918 vatbaar voor een adequate aanpassing aan de eigenaardige samenstelling der overeenkomsten. De vrees voor simulatie ruimt de plaats voor de moeilijke waardeering der gelijkwaardigheid der prestaties. Deze moeilijkheid had de wetgever op het oog, wellicht evenzeer als de simulatie.

Van dit standpunt uit lijkt de reconstructie tot een integrale schenking zonder tegenprestatie, niet te verantwoorden.

De behandeling als een onrechtstreekse schenking, die werd voorgesteld, brengt het afmeten der gelijkwaardigheid, bij het ontstaan der overeenkomst, mede.

Er blijft aldus niets over dan aan te sluiten bij de vroegere opvatting: artificieele reconstructie der overeenkomst. Niet volgens de standdeelen bij het ontstaan er overeenkomst zal de overeenkomst worden behandeld. Bij het overlijden worden de vervreemding en de tegenprestatie die geleverd werd, in de weegschaal gelegd.

Dat is een artificieele reconstructie, alsof bij het ontstaan der overeenkomst een schenking met lasten werd afgesloten. Door deze reconstructie wordt adequaat alle ongezone bijbedoeling, eenerzijds of beiderzijds, tegengegaan.

3° De afstand van den eisch tot inkorting.

Het te krachtig naderen der toestemming van de medelegitimarissen, lijkt niet te verantwoorden, vooral in België, waar de uitgesproken schenking onder art. 918 wordt begrepen. Moest van dezen afstand veelvuldiger gebruik worden gemaakt in de praktijk, dan zou de rechtspraak zeker moeten reageren.

De oprichting van een « Raad van State »

Preadvies van den Heer De Coster

rechter in de Rechtbank van Eersten Aanleg te Brussel

De Staatsraad als Raadgevend en Wetvoorbereidend Orgaan

SAMENVATTING VAN HET PREADVIES,
door Prof. P. M. ORBAN.

1) Wie van af het ontstaan der Koninklijke raden zoowel in Engeland als in Frankrijk de bedrijvigheid van deze staatsorganismen nagaat, ziet dat ze steeds een dubbele bevoegdheid hebben gehad :

Eenerzijds de rechterlijke bevoegdheid, waaruit we later het «Contentieux Administratif» in Frankrijk, en de rechterlijke bevoegdheid, tot nog toe behouden gebleven, van de «Privy Council» in Engeland, hebben zien ontstaan, en anderzijds de consultatieve bevoegdheid die vooral tot uiting is gekomen in de voorbereiding der wetten.

Het is alleen over dit laatste punt dat het gaat in onze korte uiteenzetting.

2) In Frankrijk werd de Staatsraad van het oud regiem door de omwenteling afgeschaft. De Staatsraad zooals hij zich sindsdien heeft ontwikkeld, en zooals hij thans nog voortbestaat, dagteekent van af de Grondwet van 12 Frimaire van het jaar VIII, hoofdzakelijk voorbereid zooals men weet door een der meest vooraanstaande geesten van de omwenteling : Sieyès.

De bedrijvigheid van den Staatsraad als administratief orgaan, onderging tijdens de 19e eeuw veranderingen en schommelingen die vooral in verband waren met de verschillende politieke staatsvormen die Frankrijk heeft gekend.

De Staatsraad als administratief orgaan was steeds uitgebreider in zijn bevoegdheden naar gelang b.v. onder het eerste en het tweede Keizerrijk — de executieve macht sterker was.

Vooraf dient hier onderlijnd dat onder die Staatsvormen het wetgevend initiatief hoofdzakelijk aan de Regering behoorde en diensvolgens het voorbereiden der wetten gemakkelijker aan den Staatsraad kon worden toevertrouwd.

N. B. — Indien zulke hervorming onder het Parlementaire stelsel kon worden ingevoerd — geheel of ten deele, dan ware reeds een ernstige stap gedaan in de richting van de hervorming van den Staat en de gezondmaking van het Parlamentarisme.

3) Tegenwoordige toestand in Frankrijk. Thans is de tusschenkomst van den Staatsraad als consultatief orgaan alleen nog vereischt, wanneer verordeningen worden getroffen van openbaar bestuur; of decreten genomen onder vorm van eene dergelijke verordening; of wanneer de wet voorschrijft het advies van den Staatsraad in te winnen.

In andere gevallen is de tusschenkomst facultatief.

Actuellement, schrijft Hauriou, (Précis de Droit Constitutionnel Sirey 1929, blz. 463 le Conseil d'Etat ne prépare plus que rarement les projets de loi et ne fournit plus que rarement du personnel gouvernemental mais il est toujours consulté sur les règlements d'administration publique qui se sont multipliés comme moyen d'application des lois.)

4) Toestand op dit oogenblik in België.

a) De gebrekkelijke wetgevende techniek is hoofdzakelijk te wijten aan :

1°) het initiatiefrecht zooals er thans gebruik van gemaakt wordt;

2°) Het misbruik van het recht van amendement.

B) Verbeteringen aan dien toestand onlangs ingevoerd :

1°) De raad van wetgeving ingesteld door Koninklijk besluit van 3den December 1911 gewijzigd door Koninklijk besluit van 13 Mei 1922. De bevoegdheid van dezen raad is zeer beperkt en hij is trouwens alleen ingesteld bij het Ministerie van Justitie;

2°) De samenwerking der Commissies met de hoogere beambten der departementen.

C) Voorgestelde hervormingen:

1°) Het inrichten van een Staatsraad waarvan eene afdeling administratieve bevoegdheid zou bezitten en vooral zou medehelpen tot de voorbereiding der wetten;

2°) Bedrijvigheid van den Staatsraad in het Groothertogdom Luxemburg (wet van 16 Januari 1866);

3°) Is de inrichting van een dergelijk organisme grondwettelijk? In welke mate?

4°) De inrichting komt in feite neer op de uitbreiding van den wetgevenden raad waarvan de organisatie zou ingeschakeld worden in het kader van een op te richten Staatsraad.

Den Heer De Coster, rechter in de Rechtbank van eersten aanleg te Brussel, heeft een uitgebreid werk geschreven over het uiterst gewichtige vraagstuk van de oprichting van een Raad van State in ons land.

Dit belangrijk werk zal binnen korten tijd verschijnen in de reeks der uitgaven van het R. W.

Als praeadvies voor de besprekingen die op het aanstaande congres zullen gehouden worden, deelen we hieronder eenige van de bijzonderste hoofdstukken mede uit het boek van den Heer De Coster.

BOEK III.

NUT VAN HET HOF VAN EENDRACHT.

HOOFDSTUK I.

UITERLIJK NUT.

1. Het bestaan van het Belgisch complex verzekeren.

78. Staatsgedragingen ten opzichte van verongelukkig belangen, doen bij velen de vrees rijzen, dat het verzet der slachtoffers geen grenzen meer kent. Incidenten zooals te Stokkum, waar de rijkswacht de bevoegde overheid, die handelt in naam van den Koning, voorbijziet, spreken boekdeelen. Het over het hoofd zien der Belgische wetten door het Bestuur, heeft in ons land hardnekkige protesten uitgelokt. Het zou werkelijk tragisch zijn, indien de eeuwige verbeide éénwording van onze vrije gemeenten en gouden, nu weer aanleiding zou geven tot een nieuwe splitsing, omdat de openbare macht de gewettigde verzuiming van elk der bestanddeelen van den Staat — zijn eigen hoedanigheden tot het maximum van menscheelheid te doen gedijen — dwarsboemde. Het is niet mogelijk, dat de Koning den lof en het recht van Waal en Vlaming in groote redevoeringen gaat verkondigen en zijn doorluchtig handteeken plaatst onder de oorkonden van onze taalwetten, en dat nadien een ambtenaar bij de toepassing van diezelfde taalwetten tegenwerking en moeilijkheden zou ondervinden. Het is niet mogelijk, dat iemand die wensch als politie-commissaris loopbaan te maken te Charleroi, zou struikelen omdat hij geen Vlaamsch kent. Het is niet mogelijk, dat de directeur van een weldadigheidsgesticht in Vlaanderen, zijn administratieve briefwisseling voert in de Fransche taal. Want de Belgische taalwetten werden geëischt door een volk dat in de loopgraven zijn bloed heeft geofferd, in de overtuiging dat weldra de gelijkberechtiging een feit zou worden.

79. En nochtans komt daar weinig van in huis : de bevoegde beheerder staat meestal nog weigerachtig tegenover de toepassing der taalwetten of erger nog, hij ontduikt ze. Wat is daarvan het gevolg? Verbittering en verzet. Vuisten worden gebald. Jongelingen weigeren hun legerdienst te doen. Het gezag komt in 't gedrang. Het bewind maakt bange uren door; men kerkert en boeit, maar de hoogspanning blijft. Een ter dood veroordeelde wordt verkozen met tachtig duizend stemmen.

80. Men gewaagt van groote verbeteringen. Inderdaad de verloochende wetten werden verjongd. Maar zullen de nieuwe wetten eerbiediging afdwingen? Zullen ikzuchtige drijverijen en ontduikingen van de wet voortaan onmogelijk zijn? Wat gisteren een verdrukking voor den Vlaming was, kan morgen tot een bedreiging voor den Waal groeien, indien er niet streng gewaakt wordt door een instelling die alle waarborgen biedt om rechtsconflicten juridisch op te lossen. Wie zal dat waakzaam oog zijn, wanneer aan Justitia de weegschaal is overgebleven, doch het zwaard uit de handen gewrongen is? Het Hof van Eendracht!

2. De misnoegdheid voorkomen.

81. In de moderne staten, verklaart Mr. Bonnard, is men vóór alles bezorgd om de bescherming der onderhoorigen tegen het bestuur te verzekeren. Deze bescherming kan verwezenlijkt worden op tweeërlei wijzen : voorkomender wijze of betuigelender wijze, naar gelang het gevolgde procédé ingrijpt vóór of na de handeling van het bestuur. (1)

82. De voorkomende bescherming hangt af van de vormen en van de rechtsvordering.

Zij bestaat : 1°) uit de medewerking van den partikulier in het proces en de voorbereiding van de uitspraak;

2°) uit het advies van andere overheden; (2)

3°) uit de motiveering der beslissing.

De betuigelende bescherming wordt bepaald door de bezwaarschriften en verhalen tegen verordeningen en daden.

Zij strekt : 1°) tot de wijziging; 2°) tot de niet-uitvoering of de afschaffing; 3°) tot herstel van geleden schade. (3)

83. Er bestaan, volgens Bonnard, drie soorten verhalen :

1°) Het willig verhaal (recours gracieux), bij den dader zelf van het beklagde feit. (Huidig Belgisch stelsel). Het biedt natuurlijk geen de minste waarborg en leidt tot een onvermijdelijke teleurstelling.

2°) Het hiërarchisch verhaal, ook ten onzent gedeeltelijk in gebruik.

3°) Het juridictioneel verhaal, bij het hof waarvan wij de oprichting in het vooruitzicht stellen.

3. De bevoegdheid van de rechtsmacht volledigen.

84. De strijd voor het Hof van Eendracht is niet uitgevochten. Intusschen wensch ik er de aandacht op te vestigen, dat het reeds voor een deel te laat is. De gewone rechter is onzen wensch vooruit gelopen, zooals u overigens weet, en heeft deze onrechtvaardigheden, die een geldelijke schade hebben veroorzaakt, binnen zijne bevoegdheid betrokken.

85. Bij het omschrijven der bevoegdheid van het Hof van Eendracht en van den gewonen rechter, past het allen twijfel uit te schakelen.

Met een bestuurlijke rechtbank, parallel met de gewone rechtbank, en bestemd om de «Etat de justice administrative» in het leven te roepen, dringt zich de vraag op, of de bevoegdheid van deze bestuurlijke rechtbank niet uitgebreid dient te worden tot heel het administratief geschil, d.i. tot alle litis, ontstaan door subjectieve publiekrechtelijke of naar aanleiding van deze rechten; zoodat bij het onderzoeken van den inhoud van het systeem der subjectieve publiekrechtelijke zal opvallen, welk gebied behoort tot het bestuurlijk gerecht, en welk tot de gewone Rechtsmacht. (4)

86. Het komt me niet wenschelijk voor, bovenvermelde stellingen van enkele Fransche auteurs, althans in hun geheel, in België te zien overnemen. Zij vloeien voort uit het Staatsbegrip van onze zuiderburen, die er op staan den almachtigen Staat aan te duiden als «Etat de justice» of «Etat administratif» — twee personen, omknd in dezelfde verafgoding. Wanneer dus in Frankrijk juridictioneële verhalen worden toegestaan aan de onderhoorigen, verschijnt de Staat onder de gedaante van «Etat de justice». Is de Staat opgeroepen voor de daden van zijn bestuur, dan draagt zijn beeld de benaming «Etat administratif».

Ten einde betere bescherming der onderhoorigen na te streven, gaat de moderne strekking er naar toe, de beslechting der juridictioneële verhalen van de onderhoorigen te onttrekken aan de gewone rechters, om den administratieven rechter er mee te belasten.

De Staat wordt dan aangeduid als «Etat de justice administrative».

87. Deze benamingen hebben bij ons een louter academisch karakter.

Het ontwerp betreffende de oprichting van een hof voor bestuurlijke geschillen, dat onlangs bij het Belgisch Parlement is neergelegd, is inderdaad op gewonen rechterlijken leest geschoeid. Dit hof wijkt minder af van een gewone rechtbank van laatste instantie, dan dit b.v. het geval is voor den Krijgsraad.

Met het gewenschte voorbehoud ten opzichte van bijzonderheden die wij verder zullen bespreken, kan men het gelukkig achten, dat de lijn door onze voorvadersen uitgestippeld, te zien opgaan, in den zin van uitbreiding der rechterlijke bedrijvigheid.

Onze meening, volgens dewelke het reeds voor een deel te laat is, geldt dus met dien verstande, dat het in leven roepen van een juridictie binnen het raam der eigenlijke administratie, onmogelijk is geworden.

Het nut en de doelmatigheid van het Hof van Eendracht, in wezen onpartijdig treedt des te sterker op den voorgrond.

4. De bevoegdheid van het bestuur duidelijk bepalen.

88. Het gewoon administratief betwistbaar terrein strekt zich uit over alle geschillen, over den zin, de juistheid en de gevolgen van een

daad der openbare macht, gesteld door de bestuurlijke overheid. (5)

Volgt daaruit, dat alle vorderingen tot schadevergoedingen of nietig-verklaring onvanke-lijk zijn bij de administratieve rechtbank, omdat die vorderingen veroorzaakt zijn door een daad der bestuurlijke overheid?

Neen. Er zijn daden, genaamd «daden der regeering», die totnogtoe niet door een rechtbank mogen beoordeeld worden. Het zijn meestal :

1°) De daden van de uitvoerende macht, in hare betrekkingen met de wetgevende Kamers : oproeping, verdaging;

2°) de besluiten strekkende tot «den staat van beleg»;

3°) De daden waardoor de Koning zijn genaderrecht aanwendt;

4°) De daden van oorlog;

5°) De diplomatieke daden;

6°) De besluiten, genomen ten opzichte van de gezondheids politie. (6)

89. De heer André Gros (7) verklaart vergeefs te hebben opgezocht of deze daden der regeering werkelijk van uitzonderlijken aard zijn.

«Het zijn eenvoudig, zegt hij, bestuurlijke daden van primordiaal belang voor den Staat, die men wil onttrekken aan het toezicht van den Raad van State. Maar een deel ten minste van dit toezicht zou geenszins de uitvoerende macht belemmeren : het toezicht op de wettelijkheid, de bevoegdheid en de vormgebreken. Wat echter het bestuur onverdraaglijk voorkomt, is het toezicht op de geschiktheid van den maatregel. De opperste belangen van den Staat heeft men niet te onderwerpen aan het oordeel der rechters, en er werd gevreesd dat de rechters niet de noodige bekwaamheid zouden bezitten om de diplomatieke verhoudingen te beoordeelen.

90. Wij zijn het blijkbaar eens met den heer Gros. Het Hof voor bestuurlijke geschillen is opgericht om de burgers tegen machtsmisbruik te beschermen. Het zou zijn doel missen, indien het niet bevoegd is om in woelige omstandigheden, tijdens dewelke iedereen op dit Hof vertrouwen zal, te verhinderen dat b.v. een avonturier willekeurig den «staat van beleg» zou afkondigen, zonder daartoe wettelijke redenen te hebben. Beter geen administratief gerecht, dan een gerecht dat zich plechtig in onbevoegdheid omhullen kan, telkens de bedreigde burgers beroep zouden doen op de Belgische wetgeving.

Het zal de taak zijn van dit Hof, in zijn rechtspraak een ruim gebruik te maken van de wettelijkheid; maar van nu af aan dient deze richting reeds te worden bepaald, als de eenige die onze vrije Natie volgen kan.

91. Wanneer ieder op zijn terrein zich de vereischte zelfbeperking oplegt, en van de instellingen alleen gebruik maakt op een wijze, die in overeenstemming is met hun aard en met de verantwoordelijkheden van hen die ze moeten gebruiken, dan zal, zoo vertrouwen wij, blijken dat aan onze constitutionneële voorschriften, een toepassing kan worden gegeven, die voldoet aan de eischen die men daaraan, in dezen tijd, moet stellen. (8)

HOOFDSTUK II.

INNERLIJK NUT.

1. Leed en onwettelijkheid opruimen.

92. De bevoegdheid van het Hof van Eendracht kan omvatten :

A. De geschillen van volle rechtsmacht (8), die door het Hof van Verbreking, uit reden van onbevoegdheid van de gewone rechtbanken, worden afgewezen. Dit zijn :

1°) geschillen betreffende een daad van de openbare macht, die wijzen op krenking van om het even welk belang van een openbaar persoon of van een particulier persoon, en aanspraak maken, hetzij op schadevergoeding, hetzij op eerherstel;

2°) geschillen omtrent een politiek recht van een agent of afgevaardigde van de uitvoerende macht, strekkende tot schadevergoeding of herstel. (10)

De overblijvende geschillen die een vergoeding beoogen, worden sedert 1920 beslecht door de gewone rechters. Het zijn :

1°) geschillen over een daad van openbare macht, die inbreuk maakt op een burgerlijk recht en waarvoor een schadevergoeding wordt gevorderd;

2°) geschillen over een daad van de openbare macht, die inbreuk maakt op een politiek recht, waarvan de burger geniet ten persoonlijken titel. (11)

B. De geschillen van onwettelijkheid of

machtsmisbruik, omvattende alle geschillen welke den bestuurlijken maatregel verwerpen, met het doel dezen voor de toekomst te niet te doen, omdat hij onwettelijk is. Dit gebeurt wanneer de gewraakte daad voortdurend een onwettige uitwerking heeft en het gevaar blijft bestaan, dat nog andere belangen er onder lijden kunnen.

93. Billijkheidshalve zal de bevoegdheid van het Hof van Eendracht dienen bepaald te worden als volgt. Het zal uitspraak doen over :

1°) de onvrijwillige daden, op ongeoorloofde wijze bedreven door den beheerder ;

2°) de vrijwillige, ongeoorloofde daden door denzelfden bedreven ;

3°) de bestuurlijke geschillen van rechtsgebied of gezagstrijd tusschen meerdere besturen.

Thans worden deze geschillen op empirische wijze beslecht door den ministerraad.

De geschillen van rechtsgebied tusschen grondwettelijke machten, kortom, al wat met de scheiding der machten verband houdt, blijft onderworpen aan het toezicht van het Hof van Verbreking.

4. Het berucht vraagstuk van het statuut der ambtenaren. Toepassing der wetten van 30 Juli 1903 en 9 Augustus 1909, op de vastheid der gemeentebestedingen, — vraagstuk, dat heden door lapmiddelen en overgangsbepalingen werd ontweken. (12).

5°) de geschillen en ongeoorloofde daden, die het gevolg zijn van de willekeurige toepassing der wetten op het gebruik der talen in de openbare besturen, het leger en het openbaar onderwijs.

Met het oog op de onrust die dit netelig vraagstuk steeds verwekt en nog verwekken zal, wordt het duidelijk dat het Hof van Eendracht ook op dit gebied een gunstige oplossing kan verzekeren ;

6°) de bevoegdheid van den Mijnsraad, welke dient afgeschaft te worden (13) ;

7°) talrijke andere gevallen van bestuurlijken aard, welke de ervaring zal aanwijzen.

Professor Velge citeert er enkele :

« Tijdens de bespreking van artikel 7 van het ontwerp dat aanleiding gaf tot de wet van 11 Oktober 1919 op de vooroorlogse contracten, verkeerde de wetgever in de noodzakelijkheid, een bestuurlijke rechtbank te gelasten met het uitvaardigen van opperste beslissingen, met kracht van gewijsde. » (14).

Men heeft deze hooge zending aan de regering opgedragen, met het gevolg dat niemand tevreden is. (15)

Het voorstel Carton de Wiart, daarin aangespoord door enkele auteurs, stelt ook voor het hof ter zake te belasten met de modaliteiten van toepassing der wet van 10 Maart 1925, op de elektrische drijfkraften.

II. De morele belangen beschermen.

94. In Frankrijk en in Nederland wordt elk onderhoorige beschouwd als belanghebbende, in de behoorlijke werking der openbare diensten, welke hem nuttig zijn, en der overheden waarvan hij afhankelijk is.

Te dezen titel is hij gerechtigd voor den Raad van State den maatregel van het Bestuur aan te klagen, welke niet beantwoordt aan den voorgeschreven plicht.

Aldus zijn ontvankelijk, niet alleen de verhalers der belastingschuldigen eener gemeente, der kiezers eener omschrijving, der ambtenaren van een departement, der geloovigen van een eeredienst, der leden van eene beroepsvereniging, maar ook de verhalen ingediend door de leden van de minderheid eener bestuurlijke vergadering of college, betreffende een deliberatie van de meerderheid, die zij onwettig achten.

95. Men mag terecht aannemen dat ook in ons land, een zuiver moreel belang kan van aard zijn om de vordering van den staatsburger bij het bestuurlijk gerecht aanhangig te maken. Dit strookt overigens met den geest der Belgische grondwet, wier bepalingen de individuele rechten der onderhoorigen tot het uiterste beschermen wil tegen willekeur en onrecht.

BOEK IV.

HET CONSEIL D'ETAT IN FRANKRIJK.

HOOFDSTUK I.

AARD.

I. Onbepaalde macht.

96. Menig Belgisch auteur heeft de instelling van 't bestuurlijk contentieux, zooals het thans in Frankrijk bestaat, bestudeerd, (16) ten einde er het nuttige van over te nemen.

Het springt in het oog hoe ruim het aandeel van het administratieve het zuiver rechterlijke verdringt, en het spreekt dat de Belgische wetenschap, voorzichtig zal moeten te werk gaan, wil zij niet de principes van onze Grondwet verwarren met den geest van het almachtig Staatsbestuur die onze zuiderburen beheerscht.

97. De Raad van State is er voor alles een administratieve inrichting, iets dat wij moeten afwijzen. (17) Het « Conseil d'Etat » heeft vier categorieën van zaken te beslechten :

1. Het « contentieux de la répression » : bestuurlijke overtredingen, voornamelijk in zake wegen. Iets dat heelemaal niet overeenstemt met de Belgische rechtsopvatting. Treft de beoogeling den onderhoorige, dan is het Hof geen bescherming voor hem, doch een versterking van de administratie. Treft de beoogeling den ambtenaar, dan is zij van zuiver disciplinaire aard, en geldt ook als een bedekte daad van de Staatsmacht.

2°) 't « contentieux d'interprétation » : Wordt in den loop van een proces vóór de gewone rechtbank, een vraag gesteld nopens de geldigheid van een bestuurlijke daad, dan wordt het burgerlijk geding geschorst en de zaak onderworpen aan het « Conseil d'Etat ».

Weeral valt het op hoe sterk de overheersing van het administratieve het Fransche recht drukt.

3°) het « contentieux de pleine juridiction » reeds door ons aangeduid onder de benaming « de geschillen van volle rechtsmacht ». Talrijke gevallen van oneenigheid tusschen bestuur en bijzonderen, worden hier opgelost in feite en in rechte.

Nogmaals handelt het « Conseil d'Etat » minder als een rechtsbedeeler dan als een bestuurder. Het hervormt de bestuurlijke beslissingen, legt ze uit, neemt er andere ! Stelt dus eenvoudig, en zonder meer bestuurlijke daden. (18)

98. Reden te meer om op onze hoede te zijn. De Belgische wetgeving verbiedt aan de rechtsmacht daden van bestuur te stellen. En wat aangaat de uitlegging der besluiten genomen in uitvoering van de wetten : « alleen de wetgevende macht kan een bindende uitlegging van de wetten geven ». (19)

Wij hebben dus het recht het Fransche « Conseil d'Etat » te rangschikken onder de instellingen van de uitvoerende macht, wat ver afwijkt van de bedoeling van de onderteekenaars van het voorstel dat in België een bijzondere rechtbank wil inrichten, met al de hoedanigheden van het gerecht en zonder inmenging in het bestuurlijk leven.

99. Weliswaar regelt het « Conseil d'Etat » insgelijks de betwistingen over toewijzingen van openbare werken, leveringen en verkoopen der domeinen ; verantwoordelijkheid der openbare besturen wanneer geldelijke verplichtingen ontstaan uit onvolkomen overeenkomsten, onvolkomen misdrijven, of wet ; en wij zijn geneigd, wij, Belgen, die het goed meenen met de rechterlijke alzeggenchap, hier ook een verschijnsel te mogen waarnemen van een rechterlijke behandeling.

100. Dit strookt echter niet met de waarheid. Men weet dat ons Hof van Verbreking de kennis dezer betwistingen voorbehoudt aan den gewonen rechter. Dit geschiedt ten onzent op voet van het art. 78 van onze Grondwet. De Koning heeft geen andere macht dan die welke de Grondwet en de bijzondere krachtens de Grondwet uitgevaardigde wetten hem uitdrukkelijk toekennen. Onze gewone rechter handelt dus zooals het hoort, en hij handelt volgens de geschreven wet, zoodra hij geen bepaalde wet schendt.

II. Aanvulling van de geschreven wet.

101. Het « Conseil d'Etat » dat uitspraak doet in de voormelde gevallen, handelt niet volgens de geschreven wet. Evenmin als onze gewone rechter handelt het volgens art. B 82 B. W. voor het herstel der schade door het Bestuur veroorzaakt, vermits hier geen sprake is van « tout fait de l'homme », maar wel van « tout fait du Prince ». Evenmin is het volgens een bepaald voorschrift dat het recht spreekt, vermits de Fransche wetgeving de almacht van het Bestuur wettigt. Het « Conseil d'Etat » beslist hier volgens de « billijkheid ». « Le Conseil d'Etat en France, ne base pas sur l'art. 1382 du code civil, le fondement de la responsabilité de l'Etat ; en dehors de la gestion du domaine privé de l'Etat (1382), la responsabilité de celui-ci n'est pas régie par des règles établies pour les rapports entre les particuliers ; elle a des règles spéciales et reste soumise à l'équité ». (20).

Men ondtik alzo het wezen van het Fransche « Conseil d'Etat ». Het is een afgevaardigde van den Prins, gelast met het afronden van de scherpste kanten in de verhouding tusschen enkeling en macht. Is het de uitvoerende macht die drukt, zij wordt lichter gemaakt. Is het de rechterlijke macht die ontoereikend was, zij wordt vermeerderd. Alleszins is het een daad van den almachtigen regeerder.

103. Het « Conseil d'Etat » roept in ons geheugen het beeld op van den « Chancellor » van het oud Engelsch recht, dat we doorbladerd hebben, toen wij college liepen in de University te Oxford : « A reserve of justice remained with the King, and so those who could not get relief in the King's ordinary courts might, with some hope of success, petition the King and his Council for redress, if not as a matter of right at least AS A FAVOUR. These petitions in practice were referred to the Chancellor, who was the chief minister of the King's Council. In course of time these petitions came to be addressed direct to the Chancellor himself ». (21).

Wie deze Chancellor is? « He is not originally a judge, he is the head of a great Government office ». Op welken grond steunt hij zijne tusschenkomst? Op de billijkheid : net als

het « Conseil d'Etat ». Welke is die billijkheid? « The rules of Equity are only a sort of supplement or appendice to the Common law ». In this way Equity is an « addendum » to the Common Law ». (22) Evenals in de handelwijze van het « Conseil d'Etat ».

104. De vereenzelving van het modern « Conseil d'Etat » met de « King's Council » waarvan de Chancellor het hoofd is, wordt volledig in deze bewoordingen van het « Statute of Westminster II, 1285 », als men weet dat ook het « Conseil d'Etat » de wetten opstelt en voorbereidt, want : « the Chancellor's office, has a power of framing new writs (nieuwe wetten te « vormen ») in consimili casu — i. e. to meet new cases sufficiently like those for which writs already exist, and new writs are from time to time framed ». (23)

Oude wijn dan, in splinternieuwe zakken?

Oordeel liever : is de benaming « raadgever van den Staat » dan geen voldoende bewijs dat men het heeft over de bewaking van den Staat, dus over daden van bestuur ?

III. Deel van de administratie.

105. Het treft ons dat de « préfet » opdracht heeft in te grijpen in de zaken van het gerecht, wanneer een conflict oprijst vóór de rechtbank, nopens de bevoegdheid. De « préfet » brengt de zaak voor het « tribunal des conflits ». Drie raadsheeren in het Hof van Cassatie, en drie raadsheeren in het « Conseil d'Etat » zullen uitspraak doen onder voorzitterschap van een Minister, waaraan allen rechtstreeks hun benoeming te danken hebben.

106. Wij zegden immers dat het « Conseil d'Etat » bij onze zuiderburen, ofschoon het groote diensten bewezen heeft aan de gemeenschap, eene vertakking is van het openbaar bestuur. Wij begroeten het niettemin als het lichtbaken dat onder de moderne Europeesche natieën den weg heeft aangewezen, om met de noodige aanpassing, naar ieders levensopvatting, de oplossing te vinden van het beruchte vraagstuk, door Rogier reeds betiteld : « cette très vieille question si souvent débattue ».

HOOFDSTUK II.

I. Bestuurlijke macht van het « Conseil d'Etat ».

107. Onze bewijsvoering deed ons geruimen tijd afwijken van de volgorde der vier bevoegdheden welke het « Conseil d'Etat » ten deele vallen. Het schaaft nochtans niet aan het geheel het vierde gedeelte onder een afzonderlijke rubriek uit te werken. Alleen vermelden wij terloops nog eens : 1° het « contentieux de la répression » ; 2° het « contentieux d'interprétation » ; 3° het « contentieux de pleine juridiction », om dan verder te komen aan 4° het « contentieux de l'annulation », tevens gekend onder de benaming « recours pour excès de pouvoir ».

108. Het onderzoek van dit verhaal leidt bij het « Conseil d'Etat » noch tot het beoordeelen van den grond, noch tot het waardeeren van de geschiktheid der bestreden beslissing. Een enkel punt zal toegelicht worden : was de maatregel wettelijk ? Zoo hij onwettelijk is, wordt hij vernietigd.

Wij drukken er op dat hij vernietigd wordt door het « Conseil d'Etat » zelf, en meenen daaruit enkele beschouwingen te mogen afleiden.

109. Anderzijds, en in tegenspraak met wat vroeger gezegd werd, over het « contentieux de pleine juridiction » — waarvan het meest gebruik wordt gemaakt — mag de Raad in den loop van deze rechtsvordering niet « hervormen » noch « wijziggen ».

Redenen daarvoor zijn dat de procedure tot nietigverklaring gericht is tegen een algemeen maatregel, niet meer tegen eene beslissing genomen in een bijzonder geval.

Men heeft gevreesd dat men in conflict zou komen met het gezond verstand, zoo arresten van het « Conseil d'Etat » nieuwe maatregelen erga omnes moesten nemen, terwijl het toch normaal is dat deze vernieuwde of gewijzigde maatregelen uitgaan van den bevoegden Minister, of om 't even welken ambtenaar der bestuurlijke macht.

Wij zouden er zoo nauw niet naar zien, hadden wij dezelfde opvatting over een Raad van State, met een bestuurlijk karakter dat er vingerdik op ligt ; dit is ten andere een waarborg van spoed in het herstel van het gepleegde onrecht, vermits dezelfde instelling vernietigt en opnieuw invoert, zonder tussenpoos. Immers, het is hetzelfde « Conseil d'Etat » weliswaar in eene andere afdeling, die enkele dagen daarna de nieuwe verordening zal opstellen en voorbereiden.

110. De hinderpaal, zegt men, ligt dus in het feit dat de ongedaan gemaakte maatregel zou gewijzigd worden erga omnes.

Dit bezwaar komt ons onbelangrijk voor, als men er op let dat de nietigverklaring denzelfden weerklink heeft over heel het gebied en ook erga omnes geldt, al is het slechts op een negatieve wijze. En wat daarbij nog positief is, en tevens een echte bestuurlijke daad, meenen wij te mogen vinden in de vernietig-

ging zelf, uitgesproken, niet door den aangevozen ambtenaar, maar door het « Conseil d'Etat », dat voor de vierde maal, hetzij op heel de lijn van zijne bevoegdheden, het bevoegd heeft geleverd, dat het grootendeels een uitvloeisel is van de administratie, een zeer eerbiedwaardig doch vermold beeld van het Departement.

111. Het verhaal in nietigverklaring kan door eenieder worden ingesteld, al was het tegen een decreet van den President der Republiek. Wij voelen in ons het idealisme optakken, als wij dit hooren, doch staan gansch verslagen als wij, onmiddellijk daarna, vernemen dat deze overwinning stukje bij beetje werd bevochten door de jurispraak van het « Conseil d'Etat » : « Cette jurisprudence, c'est le Conseil d'Etat qui l'a forgée ; le législateur n'est intervenu qu'après coup pour confirmer par des allusions plutôt que par une réglementation détaillée, les théories élaborées par les arrêts du Conseil d'Etat ». (24) Want hier ligt weeral het paard gebonden : aan de almachtige bureaucratie is alles toegelaten in Frankrijk, van het oogenblik dat de weg haar niet uitdrukkelijk werd afgesneden door de wet. Dit was nu niet het geval. Wat in ons land had kunnen verwezenlijkt worden door het almachtig gerecht, werd ginder doorgedreven door den vrank en doortastenden bestuurlijken raad, terwijl de Fransche rechtsmacht, onderworpen aan de administratie, geen vin kon roeren.

Welke conclusie zal de onze zijn, zooniet dat het Fransche « Conseil d'Etat » niet hoort tot het rechterlijk gebied, doch al de hoedanigheden bezit van het Fransch Bestuur, en sterk door zijn vertrouwen, alles kan wat het mag.

112. Op procesrechtelijk gebied, zal men, van Belgisch standpunt uit, ruim bij onze zuiderburen mogen putten. Te minder schijnt er ons eenig bezwaar te bestaan tegen de regeling die het lichaam in beweging zet, dat de rechtsbedeeling in ons land met een sneller tempo zal gaan, indien de manier van handelen reeds gekend is. Het ware onzin voor den rechter in het duister te tasten, wanneer het wegnemen der luiken van het venster volstaat om licht uit de buurt op zijn werktafel te laten schijnen, zoodra de fabel er is. Maar het gaat niet op, een tafel van Franschen stijl in ons huis binnen te loodsen, waar zij schade-lijk is voor de harmonie der lijnen van ons rechtskundig Staatsbegrip. Eens deze premissen vastgelegd, is het redelijk, en de moeite waard, na te gaan hoe het « Conseil d'Etat » te werk gaat om machtsmisbruik te vrijdelen.

II. Wanneer mag vernietiging gevraagd worden.

113. Om ontvankelijk te zijn, moet in Frankrijk, het verhaal voor machtsmisbruik aan de volgende vereischten voldoen, nadat het werd ingeleid binnen den wettelijken termijn :

a) Er moet een bestuurlijke daad zijn gesteld met verkrachting van de wet. Hierdoor zijn uitgesloten de wetgevende daden, de rechterlijke daden, en de daden van regeering. (25) Doorgaans kent men vier gevallen van wetsverkrachting :

1° Onbevoegdheid van de overheid die de daad stelt ;

2° Gebrek betreffende de innerlijke vormen van de daad ;

3° Verkrachting of verkeerde uitlegging van de wet ;

4° Machtsafleiding, bestaande in het verkrachten der wet, niet in haren tekst, maar in haren geest. Degene die machtsafleiding pleegt, gebruikt zijne macht met een andere bedoeling dan deze waarvoor de macht hem verleend werd.

b) Men moet er belang bij hebben de vernietiging te vorderen. Een moreel belang volstaat. Het belang is niet de oorzaak van de vordering, de oorzaak van de vordering is het gebrek dat men aanklaagt en omwille waarvan de nietigheid van de daad wordt gevorderd. (26).

c) Er moet geen evenwijdig verhaal mogelijk zijn (absence de recours parallèle).

114. Laten wij een voorbeeld geven uit het Belgisch administratief complex : een inrichting wordt door het college van burgemeester en schepenen verboden als gevaarlijk, hinderlijk of ongezond. Er is een verhaal mogelijk bij de bestendige deputatie. (27) Dit verhaal kan ieder belanghebbende indienen, een gelijktijdig verhaal van denzelfden persoon bij het Hof van Eendracht, moet er afgewezen worden wegens aanhangigheid. Verre van eendracht en verzoening in de betrekkingen tusschen burgers en macht te bewerkstelligen, valt er te vreezen dat eenzelfde geval tot twee tegenstrijdige beslissingen aanleiding geeft, en aldus het gezag in opspraak zou komen. Daarom is het geraadzaam een enkel van deze twee wegen van rechtsbedeeling te volgen, en vernietigt in soortgelijke gevallen het verhaal van den enkeling bij de bestendige deputatie in de zeden is gekomen, vinden wij het overbodig, ja zelfs verkeerd, deze verhalen aan de bevoegdheid van deze wettelijke instelling te onttrekken. Wij denken dat het Hof van Eendracht alleen zal ingrijpen, wanneer, na verhaal bij de bestendige deputatie d.i. het hoo-ger Bestuur, de belanghebbende klacht indient bij het Hof, d.i. het Gerecht. Het eigen-

lijke «geschil» met het Bestuur begint inderdaad slechts wanneer de wettelijke verhalen bij het Bestuur zijn uitgeput.

115. In al de gevallen waar, in ons huidige stelsel, voor den enkeling geen verhaal bestaat, is het Hof aangewezen om op te treden. 116. Destijds verwierp het «Conseil d'Etat» de verhalen gericht tegen een onwettelijke politieverordening, omdat het hem voorkwam dat de bescherming van de rechten van den overtreder, voldoende verzekerd was, doordat de rechtbanken de besluiten en verordeningen slechts toepassen voor zoover zij met de wetten overeenkomen. (In België opgelegd door art. 107 gr.). Thans meent het «Conseil d'Etat» dit soort politieverordeningen en besluiten te mogen vernietigen.

Wij zijn het niet eens met deze laatste rechtspraak, als Belg. Voorloopig laten wij ter zijde dat de vernietiging van een reglement, op zich zelf, een daad is van bestuur, en dus een inmenging is in de bevoegdheid der administratie, welke alleen goed te praten is bij een instelling als het «Conseil d'Etat» waarvan wij nooit zullen verwachten dat het een administratieve inrichting is.

Bij ons, waar het Hof van Eendracht een rechterlijk karakter dragen zal, kan het heelemaal niet aangenomen worden, en is het in strijd met de bescherming waarop het Bestuur recht heeft tegenover het overheersende Gerecht. Wil men het gevaar keeren dat eens onze zuiderburen wantrouwig gemaakt heeft jegens de toga, men late aan deze laatste alleen datgene over wat kan bijdragen tot verzoening tusschen de burgers van dit land. En men vergeet nooit, onder voorwendsel van gemak, de woorden die, het zuiverst, de geest van onze Europeesche beschaving weergeven: «Geef aan Caesar wat aan Caesar toekomt», dit is ook zijn bestuurlijke macht van vernietiging.

BOEK V.

JURE CONSTITUENDO.

HET HOF MAG NIET Vernietigen,

I. Wat is vernietigen?

117. «In zaken van actief of contentieus bestuur is het woord «vernietiging» gewijd,» zegt Mr. Tielemans. (28) Het beteekent her» vorming of verbreking van een bestuurlijk besluit of beslissing. De vernietiging is de » uitroeiing door een hogere overheid, van » acten van een bestuurlijk lichaam, of van » een ambtenaar, haar ondergeschikt in de » rangopvolging der machten».

Een daad van bestuurlijken aard vernietigen is en blijft een andere daad van Bestuur, al wordt zij gesteld door een ambtenaar die handelt zonder tegenspraak der betrokken partijen, of al is zij voltrokken door een college van rechtsprekende machthebbers, onder waarborg van zekere procesregelen.

Dit laatste is juist het geval met het Fransche «Conseil d'Etat», dit is door de Belgische Grondwet totaal uitgesloten.

II. Op verkenning in het «Niemandland».

118. Het is een feit, dat het vraagstuk betreffende de oprichting van een Hof van Eendracht voor bestuurlijke geschillen, zijn oorsprong vindt in een leemte in onze Grondwet, die inderdaad niet letterlijk bepaalt, wie van de rechterlijke of bestuurlijke machten bevoegd is voor het beslechten der geschillen, veroorzaakt door zekere daden van het Bestuur, waardoor het belang der burgers in het gedrang komt. Tusschen het gebied van het Gerecht en dit van het Bestuur ligt dus blijkbaar een «Nomans Land».

Men kan het ons Gerecht ten goede duiden, dat het totnogtoe niet is overgegaan tot de inbezitneming van bedoeld gebied. Het heeft slechts het «Niemandland» verkend, ingevolge eenieders leidzaam toezien.

Anderzijds verklaart de Belgische Grondwet, op ontgensprekelijke wijze, dat het recht op het «Nomansland» niet behoort tot de bestuurlijke macht, want «de Koning, zoo luidt het duidelijk, heeft geen andere macht dan die, hem door de Grondwet en door bijzondere, krachtens de Grondwet uitgevaardigde wetten, toegekend». (29)

119. Wij verwijzen nadrukkelijk naar de termen van ons nationaal statuut: «de Grondwet en de bijzondere wetten». Een gewone wet kan dus niet alleen het «nomansland» aan de bestuurlijke macht, noch geheel, noch ten deele, overleveren. Een Hof van bestuurlijke geschillen, waarvan de bevoegdheid half rechterlijk en half bestuurlijk is, zoals in Frankrijk, blijkt dus ongeschikt te zijn. Met andere woorden, indien het in de bedoeling van onzen wetgever ligt, aan het Hof voor bestuurlijke geschillen zelf de macht toe te kennen, sommige beslissingen van bestuur te vernietigen en aldus bestuurlijk werk te verrichten, dan zal de wetgever een bestuurlijk lichaam in het leven roepen — een lichaam, dat bestuurlijke daden zal stellen, d.w.z. bestuurlijke handelingen te niet doen.

Aldus zou het «nomans land» vallen onder de macht van den Koning, die echter geen macht heeft op dit betwist gebied.

120. De rechterlijke macht in België werd niet op begrenzend wijze door de Grondwet bepaald. Een gewone wet zou dus volstaan om aan het Hof van Eendracht de niet in de Grondwet vermelde geschillen toe te vertrouwen, op voorwaarde, dat dit Hof zuiver gerechtelijk wordt opgevat en dat het de tenietdoening van de bestuurlijke daad overlaat aan de bestuurlijke macht. Het Hof van Eendracht zou dan alleen optreden voor het beslechten van de niet in de Grondwet voorziene geschillen die aanleiding kunnen geven tot bestuurlijke vernietiging.

III. Is vernietiging door het Hof voordeelig?

121. Wij zegden reeds hooger, dat het «Conseil d'Etat» van Parijs — bestuurlijk lichaam — niet alleen weigert een politieverordening toe te passen wanneer deze onwettelijk is, maar ze bovendien ook teniet doet. Het «Conseil d'Etat» redeneert als volgt: het is onbetamelijk, een partikulier moreel te verplichten zich eerst te laten vrijspreken door de gewone rechtbank en zich tevens bloot te stellen aan het risico van een vervolging. Dan maar liever deze politieverordening door het «Conseil d'Etat» laten teniet doen, ingevolge de aanklacht van de onderhoorigen.

Een soortgelijke redeneering past niet in de verhouding van Bestuur tot Gerecht, zooals deze in België wordt nageleefd.

122. Vier jaren lang hebben wij tot taak gehad, op het Gerechtshof te Brussel, politiebe-roepen te beslechten. Wij kunnen getuigen dat, wanneer een politieverordening door de rechtbank in beroep onwettelijk werd verklaard, het Bestuur telkens het gewraakte reglement vrijwillig teniet gedaan, hervormd of gewijzigd heeft.

Wij herinneren ons enkele gevallen die er op wijzen, dat het gemeentebestuur van de hoofdstad zich van zijn plicht bewust bleek te zijn, terwijl de rechtbank ook op haar gebied was gebleven.

Een autogeleider werd op overtreding van het reglement betrapt, toen hij, in de Regentiestraat, met een snelheid van vijftig kilometer per uur reed, ondanks de aanduiding van de schijven, die een maximum snelheid van veertig kilometer per uur voorschreven.

Bij monde van zijn verdediger liet de beroeper weten dat de schijven in deze straat niet voorzien waren door het reglement, uitgevaardigd door den gemeenteraad.

Klaarblijkelijk werd het reglement in kwestie dus door een onbevoegde macht — door den burgemeester of door lagere ambtenaren — ook op voormelde straat toegepast.

De man werd vrijgesproken. De motiveering van dit vonnis steunde op de bewijzen betreffende de onwettelijkheid van vermeld reglement.

Kort daarop werd de verordening in den gemeenteraad nagezien en uitgebreid, zonder dat het noodig geoordeeld werd — in weerwil van de vrees uitgedrukt door het «Conseil d'Etat» — andere betichten vrij te spreken.

Andermaal bleek een politieverordening die voor doel had taxe te heffen op het aantal plaatsen van autobussen, onwettelijk te zijn, daar zij niet op de vereischte machtiging steunde. Gevolg: vrijpraak, gevolgd van wijziging van de verordening.

Deze geschillen werden in vlug tempo beslecht. Ieder van de verscheidene machten bleef op haar eigen gebied.

Laten wij nu even terugkeeren tot het voorbeeld van het geval der Regentiestraat, en veronderstellen, dat de gemeenteraad zou weigeren in te gaan op het standpunt der rechtbank, die het reglement als onwettelijk verklaarde. Men zal grif toegeven dat, in dit geval, de Regentiestraat snel het uitzicht zou krijgen van een autodroom. Ieder waaghals zou vrijgesproken worden, terwijl het gemeentebestuur niet bij machte zou zijn om voor de orde in te staan. Welk gezag zou burgemeester en politie nog behouden, als alle betrapte overtreders het proces-verbaal met met een gemoedelijk glimlachje zouden begroeten? Zij zouden 's anderendaags een nieuw krachttoertje uithalen, met de zekerheid, door het Gerecht te worden vrijgesproken. De uitspraak van het Gerecht zou trouwens, in dien zin, op een sportieve aanmoediging gaan gelijken.

Het blijkt dus wel geraadzaam voor het Bestuur, de begane onwettelijke daad zoo spoedig mogelijk ongedaan te maken en andere gepaste maatregelen te treffen. Men andere gepaste maatregelen te treffen. Met anderzeggende, dat de bestuurlijke macht vrij handelt; de wettelijkheid harer handelingen dient echter beoordeeld te worden door de rechterlijke macht. Moet de rechter zich niet schikken naar de bepalingen van den beheerder? Waarom zou de beheerder zich niet schikken naar het oordeel van het Gerecht?

Het situeren dezer twee machtsgebieden wijst op de noodwendigheid en de mogelikheden van het Hof van Eendracht, dat de oplossing voor de besproken geschillen brengen kan.

Verder zullen wij nagaan op welke wijze

onvoorziene koppigheid of slechten wil kan getuikt worden.

IV. De Belgische openbare opinie

124. De sedert jaren gedane pogingen tot oprichting van een Hof van bestuurlijke geschillen, hebben in ons land steeds schipbreuk geleden, omdat men het niet eens kon worden over de bevoegdheid van dit Hof, in verband met de bepalingen der Grondwet.

125. Het heeft ons verwonderd, dat de Buitengewone Commissie, die de taak op zich had genomen het ontwerp voor te bereiden, dat ons eene rechtbank van zulk openbaar nut moest schenken, een verslag heeft ingediend dat allen heeft afgeschrikt. In bedoeld verslag lezen wij o.m. volgende dubbelzinnige bewering: «de vernietiging wegens machtsverschrijding is een daad van rechtsmacht». (30)

Het is echter algemeen aanvaard dat een bevel van het Bestuur van kracht blijft tot op het oogenblik dat ditzelfde Bestuur of een hooger Bestuur het bevel vernietigt of door een ander vervangt. Wat komt de Rechtsmacht daar bij doen? Veronderstellen wij even dat een burgemeester een vischverlof verleent. Hierdoor zou hij zich aan machtsverschrijding schuldig maken. Maar wie zal de acte van toelating vernietigen? Het ligt voor de hand: de burgemeester zelf, zoodra hij zijn dwaling heeft ingezien, zooniet de bestendige Deputatie of de Koning. Echter nooit de Rechtsmacht. De Rechtsmacht kan bovendien niet ingrijpen, omdat zij daartoe niet uitgerust is en omdat zij niet beschikt over ondergeschikt personeel om handelend op te treden. Zij mag trouwens niet optreden, omdat zij door hare tusschenkomst de Grondwet zou schenden.

126. In den loop der 19e eeuw werden dikwijls loffelijke pogingen gedaan om de bevoegdheid van de Belgische Rechtsmacht over gansch het gebied harer grondwettelijke zending uit te breiden. Het Openbaar Ministerie bij het Hof van Verbreking liet dikwijls deze strekking tot uiting komen. Als bewaker der Belgische Wet, is het hoogste Parket nooit aan zijn plicht tekort gekomen.

Geen enkel der hooge verdedigers onzer Grondwet heeft er ooit aan gedacht, de vernietiging wegens machtsverschrijding te beschouwen als een daad van de rechtsmacht, zooals de bijzondere commissie van 1920-21 ten onrechte heeft beweerd.

In zijn wel doordacht rekvisitorium, bestemd om het oordeel van de rechtbank inzake Appoline Meeus te rechtvaardigen, begrenst Mathieu Leclercq de bevoegdheid van de rechtsmacht als volgt: «les actes de l'autorité administrative, générale, provinciale ou communale, ne sont indépendants du pouvoir judiciaire qu'en ce sens, qu'on ne peut lui en demander, et qu'il ne peut en prononcer l'annulation. L'art. 107 de la Constitution est formel à cet égard, et le principe même de la distinction des pouvoirs y supplérait au besoin». (31)

Elders lezen wij nog: «Les tribunaux, en vertu de l'art. 107 de la Constitution, ont le droit et le devoir d'apprécier la légalité des arrêtés du pouvoir administratif et ils ne peuvent déclarer nul, et inopérant d'une manière générale, un tel arrêté; ce dernier principe est vrai, alors même que le pouvoir administratif y consentirait». (32)

127. Men zal opwerpen dat het Hof van Verbreking voortdurend verbreekt, en dus vernietigt.

M.i. kan deze opwerping bondig weerlegd worden: een vonnis of arrest is louter advies, raad of richtsnoer, wanneer het niet gepaard gaat met een voorschrift van uitvoerbaarheid. Het Hof van Verbreking verbreekt niet het voorschrift van uitvoerbaarheid, maar wel het louter advies, de raadgeving of het te volgen richtsnoer.

128. Natuurlijk hebben de rechtsgeleerden, onderteekenaars van het verslag, een andere betekenis gehecht aan vermelden zin. Wanneer die heeren zeggen dat de vernietiging wegens machtsverschrijding een daad van rechtsmacht is, dan willen zij er ons van overtuigen dat overschrijding van macht overeenkomt met afwezigheid van macht: de burgemeester is buiten de perken van zijn macht gegaan; hij was dus zonder macht.

Dientengevolge zou de rechtsmacht bevoegd worden om den maatregel te niet te doen; hij bestond immers niet voor de wet!

Zulke argumentatie is niet van aard om ons te overtuigen. Men kan niet teniet doen wat niet bestaat: quod nullum est, nullum producit effectum. Ten tweede: de onwettelijke maatregel bestaat alleszins. Het voorbeeld van het vischverlof is duidelijk. Het door den burgemeester onwettelijk verleende vischverlof kan gevolgen gehad hebben: de vischvangst. In dit geval blijft de gevangen visch een wettig bezit van den man die het vischverlof heeft gekregen. Het onwettelijk optreden en de verantwoordelijkheid van den burgemeester doen daaraan geen afbreuk. Het overschrijden van de rechtsmacht heeft dus een verworven recht voor gevolg gehad.

129. Wanneer nu de Bestuurlijke Macht den maatregel van den burgemeester ongeldig verklaart, dan statueert zij voor alle onder-

hoorigen; doch wanneer de Rechtsmacht statueert, dan gebeurt dit binnen de perken van het rechterlijk contract en ten voordeele of ten nadeele van de betrokken partijen.

Het blijft een ijdele poging, een acte van ongeldigverklaring, door de Rechtsmacht uitgesproken, te willen doen uitwerken over maatregelen, getroffen door de Bestuurlijke macht. Zelfs wanneer het Hof van Verbreking binnen de perken zijner bevoegdheid een vonnis verbreekt, dan is het alleen dat vonnis en geen ander.

130. Wel is waar vernietigt het Hof van Verbreking de acten waarmede de rechters hunne bevoegdheid te buiten gaan. (33)

Maar wie zal uitmaken of de Rechtsmacht hare grenzen is te buiten gegaan, tenzij het Hof van Verbreking? Het gaat hier eenvoudig om een aanpassing van art. 106 der Grondwet, dat zegt: «het Hof van Verbreking doet uitspraak in geschillen van bevoegdheid».

131. Welke ook de beweegredenen van de Commissie van 1920-21 mogen geweest zijn, hare opvatting vond geen instemming bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Dit was een verheugend feit, want de vernietiging van een bestuurlijke beslissing, al ware zij ook een machtsverschrijding, is geen daad van Rechtsmacht. Deze vernietiging kan en mag in België niets anders zijn, dan een onvervreemdbare uitwerking van de Bestuursmacht.

132. Er bestaan dikwijls grondige redenen om sommige werkzaamheden van het Parlement te hekelen. Rechtvaardigheidshalve dient toch ten zijnen gunste erkend, dat het dikwijls optreedt als beschermers en verdedigers van onze grondwettelijke principes.

De volksvertegenwoordiging, die voor een groot deel wantrouwig staat tegenover al te wetenschappelijke geheimen, laat zijn kritisch inzicht niet zoo gemakkelijk op sleeptouw nemen. Spitsvondigheden van rechtskundige wijsgeeren vinden bij de volksvertegenwoordiging weinig weerklank. Het was vanwege de bijzondere commissie van 1920-21, dan ook een gebrek aan psychologisch inzicht, er anders over te denken. Haar voorstel werd van de hand gewezen, na een verslag van heer volksvertegenwoordiger Mechelynck. De bezwaren door den heer Mechelynck, betreffende het oprichten van een Hof voor bestuurlijke geschillen, zijn alle gericht tegen de vernietiging van de bestuurlijke daad, door een rechterlijk vonnis. Evenals het Parlement, stemmen, ook wij in, met de meening van den verslaggever. Het Hof van Eendracht, wil het getrouw blijven aan de principes der Belgische Grondwet, mag geen bestuurlijke daad teniet doen, ook niet wanneer het Bestuur gedwaald heeft.

133. De bezwaren betreffende de oprichting van een Hof voor bestuurlijke geschillen, door de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers uitgebracht, komen hierop neer:

1° Om de bevoegdheid van het Gerecht uit te breiden tot de vernietiging van bestuurlijke daden, is een herziening van de Grondwet vereischt.

2° Het voorgestelde systeem is in strijd met het princip van de scheiding der machten.

3° Het Gerecht is niet bevoegd om uitspraak te doen voor allen; het statueert alleen voor de betrokken partijen.

4° Het art. 107 van de Grondwet zegt, dat het Gerecht een passieve houding dient aan te nemen ten opzichte van onwettelijke daden van het Bestuur; dus niet een actieve houding die tot vernietiging zou leiden.

5° Art. 108 (5) van de Grondwet zegt, dat de Koning (het Bestuur dus) mag ingrijpen tegen de daden van plaatselijke besturen. Er is echter geen sprake van ingrijpen van een of andere rechterlijke macht.

6° Art. 28 van de Grondwet zegt, dat alleen de wetgevende macht een bindenden uitleg van de wetten kan geven, doch niet het Gerecht. Vernietiging door het Gerecht, van een reglement genomen door het Bestuur, in uitvoering van de wet, is naar de meening van den heer Mechelynck, een wijze van uitleg van de wetten.

7° Art. 63-64 en 90 der Grondwet, huldigen het princip van de verantwoordelijkheid der Ministers. Het oprichten van een Gerecht dat onafhankelijk en handelend optreedt tegenover het Bestuur, door vernietiging van besluiten der Ministers, zou dit princip ontzenuwen.

Al deze bezwaren van de Kamer van Volksvertegenwoordigers kunnen wij onderschrijven.

134. Zoolang de voorsteller zich zal blind staren op het Fransche «Conseil d'Etat» — organisme van bestuursmacht — en de vernietiging van daden der Bestuurlijke Macht door het Gerecht zal voorstaan, zoolang blijven de kansen voor de oprichting van een Belgisch Hof van Eendracht gering. Indien echter de voorsteller aan de «vernietiging» wil verzaken, dan zal het door ons voorgestane ontwerp volmondig en éénparig aanvaard worden.

V. Het Hof van Eendracht zuiver Rechterlijk

135. Nu de heer Carton de Wiart — na 1912, en na 1921 — zijn derde groote poging inspant, legt hij daarmede niet slechts de grondpijlers voor een nieuw monument, hij

schent ook velen die gedurende den laatsten tijd reeds aan de Belgische toekomst twijfelden, de hoop terug, dat ondanks alles, ondanks alle hinderpalen, de Belgische geest toch zijn vlucht zal blijven nemen, en dat hij niet zal verdronken worden in verbittering, in haat en wraakneming.

136. De heer Carton de Wiart, en met hem de heer Professor Velge, zijn verdienstelijke medewerkers, hebben, zoo meenen wij, uit het oog verloren dat een passieve houding van het Hof van Eendracht voldoende is om het Bestuur aan te zetten zelf tot de vernietiging van zijn eigen onwettige beslissingen over te gaan.

De rechtspraak van het Fransche « Conseil d'Etat » ligt hem te nauw aan het hart, en hierdoor hecht hij geen aandacht genoeg aan het machtige prestige van een Belgisch gerechtshof.

137. Wanneer een Belgisch gerechtshof weigert een reglement toe te passen, omdat het niet overeenstemt met de wet, dan twijfelt het bestuur niet aan de rechtzinnigheid van het vonnis. Wie zijn die rechters die aan het bestuur deze rechtskundige inlichting verschaffen? Het zijn deze onafhankelijke en rechtschapene lieden, welke zij zelf, leden van de bestuurlijke macht, provincieraadsleden, bestedige afgevaardigden, burgemeesters en gemeenteraadsleden die er zetelen, ook in de Kamer, ook in den Senaat, hebben besproken, gewikt en gewogen alvorens zij werden getooid met de hoofddekens van ondervoorzitter, voorzitter, raadshier in het Hof van Beroep en raadshier in het Hof van Verbreking. Een Belgisch vonnis is taboe.

138. Frankrijk is het land van verwisselingen. Een raadshier in het Hof van Verbreking is er op een pennetrek van een Minister verplaatst als Procureur de la Seine. We lezen het in de kranten der laatste dagen, het is gisteren gebeurd. Het volstaat een toestand zooals deze op te merken, om in te zien dat het Fransch gerecht niet rijp is om aan het almachtig bestuur gezag in te boezemen. Daarom is het Fransche « Conseil d'Etat » een mengelmoe van bestuursmacht met rechterlijke proceduur. De bedoeling is waarschijnlijk het oud impérialisme ook in de moderne individuele beschermingsraden voort te doen leven. Deze raden zijn voorbeelden van deze richting. Zij vernietigen de daden van het bestuur omdat zij deel willen uitmaken van het bestuur. Het gerecht is er geen deel van. Het gerecht is er niet om uitspraak te doen tegen den wil in van het bestuur. In België echter wel. Men kan voorspellen dat het Hof van Eendracht, rechterlijke macht, er voldoende gezag zal uitoefenen om door een passieve houding het bestuur te bewegen zelf tot de vernietiging van de door het Hof onwettig verklaarde handeling over te gaan.

139. Een advocaat uit de politiek, af en toe hooge gezagbekleeder, trad op, in de correctionele rechtbank te Brussel, als verdediger van enkele beheerders eener vennootschap, welke door het Parket, wellicht wat te haastig waren vervolgd geweest. Op een bitsigen toon verweet de beroemde advocaat aan het openbaar ministerie zijne handeling, en in een vlaag van roekeloosheid nam hij persoonlijk den aanwezigen substituut onder het geschut van zijn verontwaardigd betoog. Ik zal, zoo sprak de verdediger, mij het Parket herinneren toen de bespreking van de bezoldiging der substituten, in het Parlement zal te berde komen. De alleensprekende rechter die het geding voorzat, onderbrak hem rustig: « Meester, de substituut zal u niet antwoorden », zei de voorzitter, « omdat hij afhangt van de openbare macht waarvan u een der meest gezaghebbende leden zijt, maar ik, als onafhankelijke rechter, verbied u deze woorden te gebruiken, en ik zet u niet alleen aan deze bedreigingen in te trekken, maar tevens een deftigen toon aan te slaan ». Elkeen der betichten werd verwezen tot een frank boete, voor het principieel.

Men kan uit dit eenvoudig en meermalen afgespeeld tooneel, de kenmerken van ons gerecht afleiden: geen drang, geen wrok.

De advocaat zal de eerste zijn om de macht van het bestuur te schikken naar het oordeel van het gerecht over de wettigheid van zijne daden van gezag.

140. Heel wat anders is het gesteld met het Fransch gerecht. Veronderstel het zelfde tooneel te Parijs. De substituut zal u niet antwoorden, zei de Belgische voorzitter, omdat hij afhangt van de openbare macht. Maar de Fransche voorzitter dan? Hij kan verplaatst worden van zetelend rechter naar staande officier van Justitie, van Rijsel naar Corsica, van het Hof van Verbreking naar eene rechtbank van eersten aanleg. Neen, zulk een rechter komt niet in aanmerking om de daden van het bestuur af te keuren.

HOOFDSTUK II.

WERKING VAN HET HOF.

I. Oordeel.

141. Er zal meer geluisterd worden naar het Hof van Eendracht, rechterlijke macht, dan

naar het « Conseil d'Etat », bestuurlijke macht. Op één voorwaarde nochtans: het Hof van Eendracht zal niet vernietigen, het zal recht uitspreken, de billijkheid aanwijzen, de schadevergoeding toekennen, in hoffelijke beweegredenen vermanen, schandvlekken indien daartoe gelegenheid is.

Werd een ambtenaar onrechtvaardig uit zijn ambt ontslagen, het Hof van Eendracht zal de onrechtvaardigheid vaststellen, zal ook het recht van den afgestelden ambtenaar constateeren, zal het nadeel berekenen en den Staat veroordeelen tot de betaling van de schadevergoeding, dit alles in limine litis. Het Hof van Eendracht zal niet overgaan tot eene nieuwe benoeming. De benoeming van een ambtenaar, zoowel als de vernietiging, is een daad van bestuur, geen daad van gerecht.

142. In de praktijk biedt dit alles geen bijzondere moeilijkheid. Het gaat er alleen om het wegvallen van een formule. Wanneer het Hof van Eendracht oordeelen zal over het « contentieux de pleine juridiction » dan zal het niet anders uitspreken dan een gewone rechtbank. Het zal dus het bestuur verwijzen tot betaling, in opdracht van het algemeen grondbeginsel welke zijn uitdrukking vindt in het art. 1142 B. W.: « Toute obligation de faire ou ne pas faire se résout en dommages et intérêts, en cas d'inexécution de la part du débiteur ».

Van het zelfde rechtsprincipe uit is het verboden aan het gerecht het bestuur te verplichten iets te doen of niet te doen. Aldus is, naar onze meening, alle verwijzing tot annulatie uitgesloten.

143. Wanneer echter het Hof van Eendracht aangesproken wordt om de onwettelijkheid van eene handeling uit te spreken, dan hoeft dat niet — althans in België — genoemd te worden « contentieux d'annulation » maar wel « contentieux d'illegalité ou d'excès de pouvoir ». De formule van het arrest zal niet meer verwijzen tot betaling zooals in het vorig geval. Na de verscheidene overwegingen van de motieven zal het arrest zijn dispositief eenvoudig formuleren als volgt: « zegt dat de handeling, maatregel of daad onwettelijk is ».

II. Uitvoering.

144. Op het arrest gevel in het « contentieux de pleine juridiction » evenals in het « contentieux d'illegalité ou d'excès de pouvoir » kan dus het voorschrift van uitvoering, voorzien in het art. 545 B. W., worden aangebracht. Deze is het die den ambtenaar zal aanzetten het arrest na te leven. Dit voorschrift kan niet door den Koning geweigerd worden, vermits de Koning zich aldus zou verzetten tegen de wettelijkheid in het openbaar aangeduid, na een tegensprekelijk en publiek debat onder het licht der documenten, bewijzen en getuigenissen, en plechtig uitgesproken door het Hof van Eendracht daarvoor opgericht. Welnu, de Koning heeft trouw aan de wet gezworen.

145. Eerst na het verkondigen van het arrest van het Hof van Eendracht komt het bestuur weer te voorschijn. Trouw moet blijken: het bestuur heeft gezworen de wetten van het Belgische volk precies zoo trouw te dienen als de bedienaars van het gerecht. Het Hof van Eendracht, samengesteld uit ervaren kenners van het bestuurlijk recht, heeft na grondig onderzoek, onder de beste waarborgen van tegensprekelijk en openbaar debat de onwettelijkheid van een gehekeld daad aan de kaak gesteld. Dit is een feit. Zal er dan moeilijkheid in de houding door het bestuur aan te nemen zijn, tegenover een arrest dat waarheid spreekt?

Niet voor den ambtenaar, want hij heeft zich door een eed verplicht de Belgische wet na te leven. Hij had zich vergist, doch nu heeft het Hof van Eendracht, dat het beter weet dan hij, vermits het gerecht beter was ingelicht, hem getoond dat hij gedwaald had.

Hij moet de Belgische wet eerbiedigen, niet omdat het Hof van Eendracht het hem oplegt, maar omdat hij daartoe verplicht is door den eed.

146. Het probleem blijkt me dus veel eenvoudiger dan de heer Carton de Wiart het zich had voorgesteld. Het Hof van Eendracht vernietigt niet, het pleegt geen daad die aanstoot kan geven aan het bestuur, of zelfs in opspraak komen. Het vonnist, en daarmee punctum.

Aan het bestuur dat onmiddellijk wordt ingelicht door zijn bijzitters in den schoot zelf van het Hof, zich te gedragen naar het wettelijk oordeel door het Hof uitgesproken. In dien zin is het Hof, voor elk geval dat hem was onderworpen, de zoeker van de wettelijkheid, waarvan het spoor was bijster geraakt. Zoodra dat spoor teruggevonden is, werkt de eed van elkeen die met bestuurszaken gelast is. Voortaan kan de ambtenaar zich niet onttrekken aan zijne roeping, zijn eenige reden van bestaan, zijn ambt. Hij zelf zal vernietigen, omdat het hem toekomt.

147. De oorzaak van de vernietiging ligt niet in het vonnis van het Hof van Eendracht; de oorzaak van de vernietiging ligt in den eed. Geen ambt zonder eed zegt de wet, dus geen ambt zonder vernietiging van de meinedige daad.

148. Blijkbaar hebben deze argumenten instemming gevonden; wij hooren nochtans enkele zwartkijkers, de eerlijkheid van enkele ambtenaren in twijfel trekken. Het is waar dat wij voor ons Belgisch ambtenarenkorps de meest eerbiedige achting hebben, en het blijkt ons ondenkbaar dat er onder hen lieden zouden gevonden worden die, te kwader trouw, na de inlichtingen hen verstrekt door het Hof van Eendracht, op hun standpunt zouden blijven, tegen hunne wettelijke opdracht in. Het is ook waar dat een wetsontwerp de meest ondenkbare gevallen heeft te voorzien. Welnu tegen zulke gevallen is de huidige strafwet voldoende gewapend. Het artikel 233 Strafwet luidt als volgt:

« Wanneer maatregelen in strijd met de wetten of met koninklijke besluiten beraamd werden, hetzij in eene vergadering van personen of lichamen die met eenig deel van het openbaar gezag bekleed zijn, hetzij door afvaardiging of door briefwisseling onder hen, worden de schuldigen gestraft met gevangenisstraf van een maand tot 6 maanden ». (34)

149. Deze bepaling is in onbruik geraakt juist omdat de kwade trouw van de bewaarders van het openbaar gezag moeilijk patent werd bevonden. Een nauwkeurige afrekening met het Parket kon geen plaats hebben doordat geen organisme, in een bepaald geval, het wettelijke en het onwettelijke met schrandereheid kan afbakenen. De bewaarders van het openbaar gezag was het dus altijd mogelijk hun goede trouw in te roepen.

Practisch kan een burgemeester in overleg met zijn schepene van onderwijs, of na beraadslaging van den gemeenteraad, of door welke briefwisseling ook onder overheden, brieven of instructies aan de hoofdonderwijzers, geweld plegen tegen de wet op het gebruik der talen in het openbaar onderwijs, om maar deze te noemen, zonder maar eenigszins verontrust te worden. Zij handelen te goeder trouw.

150. Is er een vordering bij het Hof van Eendracht, — men weet dat een louter belang daartoe aanleiding geven kan — en heeft het Hof de onwettelijkheid van de briefwisseling uitgesproken, dan komt een einde aan de goede trouw.

Voortaan zullen de openbare overheden de briefwisseling of den ongeoorloofden maatregel intrekken.

Niet alleen de eed dien zij gezworen hebben, verplicht hen daartoe, maar zij treden in een nieuwe phase van het gepleegde onrecht: hun goede trouw is ten einde geloopt. Kwade trouw komt aan de beurt; het Parket mag ingrijpen. (35)

Ziedaar hoe naar onze meening de bevoegdheid van het Hof van Eendracht uitsluitelijk juridictioneel (juris dicere — recht spreken), blijven kan met het maximum van praktische uitwerking, zonder nochtans aanstoot te geven; meer nog, zonder een voet te zetten op het gebied van de bestuurlijke macht die handelen kan volgens haar eigen geweten.

151. In onze redeneering hielden wij voortdurend twee doeleinden in het oog. Het eerste van deze doeleinden reikt naar het gezag dat hoeft te worden toegekend aan eene inrichting, bestemd tot het verzoeken van hooge overheden. Het tweede strekt naar het wegruimen van alle discussies over de grondwettelijkheid van het Hof van Eendracht.

Het eene noch het andere zijn gediend met besprekingen zonder einde, refutaties en tegen-refutaties, waarvan we de spitsvondigheid gewis kunnen bewonderen, maar die niet helpen om ons den twijfel uit het hoofd te jagen. Ons land bekommert zich met reden om de verdeling der machten. « Ieder zijn bediening, en de koewacht is verzekerd », zegt een smakelijk mariolaansch spreekwoord. Neem het niet kwalijk indien wij nog vrouwen hebben in het gezond verstand van den volksman.

Ons komt het voor dat het Hof van Eendracht moet leven van gezag onder de verscheidene overheden, en dat het niet opgaat deze te prikkelen in hunne waardigheid, vooral niet wanneer zij zullen vernemen dat verdeeldheid bestond onder de juristen om hen ten slotte te berooven van een deel hunner bevoegdheid: de vernietiging van hun eigen beslissingen.

152. Langs avontuurlijke wegen vinden wij niet de baan die leidt, naar den gewenschten eerbied voor het Hof dat ontworpen is. Doch zie bij voorbeeld wat men bereiken kan langs bekende paden: Een gemeentebestuur heeft aanwijzerspalen doen zetten met opschriften in een taal die niet voorgeschreven is door de wet. De geestesgesteltenis is nu zoo dat men zich, in ons land, hierover zeer geërgerd voelt om redenen van waardigheid die wij ten volle beamen. Er wordt beroep gedaan op het Hof van Eendracht, waar verklaard wordt dat het opschrift onwettelijk is.

Het gevolg is dat het opschrift zonder bescherming wordt, want het gemeentebestuur heeft geen recht op het gewaakte opschrift. Dit bord werd geplaatst tegen het recht in. Vandaar dat de eerste de beste het bord mag bekladden, uitvagen, (ja, wegnemen of verbrijzelen, indien het voor geen andere bestemming kan dienen dan voor het onrecht), zoodra het arrest van het Hof van Eendracht werd betekend. Wordt de bekladder of stuk-

slager door de politie vervolgd, een uittreksel van het arrest zal hem vóór den politierechter vrijwaren, want er is geen misdrijf bij gebrek aan bestanddeelen die het misdrijf uitmaken. Het slot van de geschiedenis kan in enkele woorden worden voorspeld: het gemeentebestuur zal het niet aandurven, en liever dan bespottend en hooge kosten op zich te halen, zal het de wet toepassen zooals het hoort.

153. In het Hof van Eendracht zien wij althans in soortgelijke gevallen meer een bliksemalleider dan een scheidsrecht, op voorwaarde dat het gezag heeft om het arrest te doen vallen op voorbeeldige wijze, en als preventief middel voor de toekomst. Doch indien het Hof van Eendracht, zooals het ontwerp Carton de Wiart het voorstelt, zelf de vernietiging van de bestuurlijke macht moet uitspreken, dan aarzelen wij niet te zeggen dat de besturen voortaan de taalwetten definitief zullen aan hun laarzen lappen, want het Hof zal nooit sterk genoeg zijn om de verkrachtingen der taalwetten zelf te vernietigen. De misbruiken zullen dus blijven voortwoekeren met des te meer stoutheid dat de besturen zich zullen schuilen achter het Hof van Eendracht, en zeggen: het Hof heeft ons geval nog niet vernietigd, wacht dat het uitspraak doet; en daar het Hof onmogelijk al de gevallen zal kunnen vernietigen, zal de warboel tot het uiterste gedreven, zulken toestand van wrok en haat te weeg brengen, dat de waardigheid van België zelf in het gedrang komt.

Weg dus met vernietigingen die het Hof niet kan opsorpen bij gebrek aan tijd en personeel!

154. Wij stellen u een andere oplossing voor: grondwettelijk, eenvoudig, streng: « oordeel over een geval door het Hof van Eendracht; « vernietiging » door al de besturen die in hetzelfde geval verkeerden, zoodra hunne goede trouw ten einde loopt.

Met klem roepen wij de aandacht van het Belgisch Parlement op het wantrouwen dat wij voelen ten opzichte van dit gedeelte van het voorstel Carton de Wiart. Het moest ons van het hart vooraleer wij een verdere bespreking van dit lofwaardig pogen aanvangen.

155. Het voorstel is in dat gedeelte, daarbij nog vol wantrouwen jegens onze beheerders. Men krijgt den indruk dat de vernietiging van het Hof wordt toevertrouwd uit vrees dat het bestuur er zich weinig zal over bekommeren.

Dit is een grove dwaling en een onrechtvaardigheid tegenover onze administratie. Om het te bewijzen is het voldoende te herinneren dat het art. 233 van het Strafwetboek geen enkele maal sedert het honderdjarig bestaan van het land werd toegepast: « Les annales de la jurisprudence n'offrent aucune trace de leur application dans le passé... Ce sont, comme le disait dans une autre occasion un honorable rapporteur de la Chambre, des dispositions qui sont conservées dans le code, pour l'honneur des principes bien plus que pour les besoins de la pratique. » (36) Voor wat ons aangaat, zijn wij zoo diep overtuigd dat na een arrest van het Hof van Eendracht dat de miskende wettelijkheid aanduidt, de herstelling spontaan uit het bestuur zal komen, dat wij heel bedaard en gerust de « vernietiging » in de zuivere handen van de besturen overlaten.

156. Gewis, enkele zware gevallen van miskenning der taalwetten, zijn ons ter oore gekomen, voornamelijk in het leger, en in het onderwijs. Wij gaan zelfs zoo ver, dat wij gelooven dat het Parket stof genoeg zou vinden in briefwisseling van zekere gemeentebesturen desaanstaande. Het is waar dat zekere onvaderlandsche groeperingen invloed hebben op het een of ander van onze plaatselijke besturen. Veronderstel dat een inspecteur van het onderwijs lastig gevallen wordt omdat hij de wet wil toepassen. Hij richt zich voor het bepaald geval en in alle eerlijkheid tot het Hof van Eendracht.

Wij weten door ondervinding dat uitspraak van het gerecht nog niet zal bekend zijn, vóórdat het bestuur, bewust van zijne plicht, alle vreemde inmenging zal verdreven hebben om de Belgische wet hoog te houden.

157. Goddank zijn onze bestuurslieden, ofschoon hier en daar te zwak in bepaalde omstandigheden, doorgaans eerlijke menschen. En moesten wij teleurgesteld worden, dan kon zeer eenvoudig in het art. 234 van het strafwetboek een afdoende bepaling ingelascht worden, zooals deze bijvoorbeeld: « Wanneer de onwettelijkheid van den bestuurlijken maatregel zal blijken uit een arrest van het Hof van Eendracht, hebbende kracht van gewijsde, dan wordt de beheerder die hem doordrijven wil, duidelijk van kwade trouw, en zal hij gestraft worden volgens de voorschriften van art. 234 S. W. ».

Doch deze uiterste voorzorg lijkt ons voornog overbodig.

(1) R. Bonnard: « Les recours juridictionnels des administrés ». Annuaire de l'Institut International de droit public, 1932.

(2) In het voorstel Carton de Wiart is dit voorzien.

(3) R. Bonnard. Op. cit.

(4) R. Bonnard. Op. cit. bl. 98.

In zijn verslag tot de extraparlamentaire com-

missie van 1921 bl. 4 en 5 zegt de heer P. Leclercq: «La compétence des juridictions administratives ne dépend pas de la nature du droit dont la connaissance est poursuivie, et qui sert de base à l'action. Que ce droit soit civil ou politique, qu'il soit réel ou de créance, peu importe. La contestation est de la compétence, en principe, de la juridiction administrative, par cela seul qu'elle met en jeu un acte administratif, abstraction faite de la nature du droit sur lequel l'action repose».

(5) P. Leclercq. Verslag tot de extraparlamentaire commissie van 1921 bl. 3 en 4.

(6) Verschil tusschen daden van regeering en daden van bestuur wordt verder besproken in «Revue intern. des sciences adm.» 1930. bl. 43-402; 1931 bl. 462; 1932 bl. 223.

(7) «Survivance de la raison d'Etat», Libr. Daloz.

(8) M. v. A. aan de Eerste Kamer Nederland, in Rijksbegroting 1934, over toelaatbaarheid van revolutionaire afgevaardigden.

(9) Le contentieux de la pleine juridiction.

(10) Gr. 93. - Cass. 9 Feb. 1891. P. 1891 I 70.

(11) Cass. 5 nov. 1920.

(12) Gr. 93. - Cass. 9 Feb. 1891. P. 1891 I 70.

(13) Als overgangmaatregel mag hier vermeld worden de commissie ingericht door K. B. van 6 Januari 1934 voor herziening der disciplinaire straffen door Staatsbedienenden ondergaan wegens beroepsfeiten gepleegd tijdens de Duitse bezetting.

(14) H. Velge. «Le Conseil d'Etat».

(15) Luik 9 April 1924 en Cass. 10 Juni 1926. Pas. 1926 I 13.

(16) Namelijk Wodon: «Aperçu des principes du contentieux administratif en France». Bourquin in zijn 3e deel: «Le système français» en anderen.

(17) Errera. Droit Public Belge bl. 256. «Le contentieux administratif (français) appartient donc à l'administration juridictionnelle».

(18) Laferrère t. I bl. 15. «Traité de la jurid. adm.».

(19) Gr. 28.

(20) Planiol. Droit civil t. II n° 81 en nota.

In België heeft de Staat geen macht buiten de wettelijke. Er is dus geen sprake van aanvulling der wet door de billijkheid ten gunste van het Bestuur.

(21) W. Geldart. Elements of english law. bl. 38.

(22) id. bl. 34-36-37.

(23) id. bl. 37.

(24) G. Fèze. Congrès des sc.-adm. Brux. 1910, t. III bl. 1 n° 3.

(25) Laferrère. Traité de la jurid. adm. t. II, bl. 32.

(26) Berthélemy. Drt. adm. 1930. bl. 1117.

(27) Art. 14 K. B. 15 Mei 1923.

(28) Répert. v° annulation bl. 220: «Dans les matières d'administration active ou contentieuse, le mot «annulation» est sacramental pour désigner la réformation ou la cassation d'un arrêté ou d'une décision administrative. Elle consiste dans l'annéantissement par une autorité supérieure, des actes».

(29) Art. 78. Gr.

(30) Rapport gericht tot de Regeering door de Commissie gelast met het voorbereiden der herziening van Titel III, Hoofd III, van de Grondwet. Kamer, zittijd 1920-1921. N° 288 XXXII bl. 27.

(31) Proc. Gen. Leclercq Cass. 24 oct. 1866. Pas. 1867 bl. 15 en v.

(32) Pand. B. v° acte adm. n° 194.

(33) Art. 80 der Wet van 17 ventose an VIII, en 441 S. v.

(34) Zie ook Provinciewet, herdrukt den 27 Nov. 1891 en gewijzigd door wet 21 Maart 1896 art. 90 en 91.

(35) Ter gelegenheid van vervolgingen onlangs door het Parket ondernomen tegen een lid van het personeel der administratie nopens feiten van zijn beheer, heeft de Minister van Justitie kunnen zeggen: «Onze magistraten van het Parket hebben bewezen dat zij vervolgen tot in de Ministeries zelf, zonder de Minister te raadplegen, wat zij trouwens niet moeten doen». (Kamer 31 Jan. 1934). Men mag dus van het Parket verwachten dat het zijn plicht zal vervullen, en dat het, gesteund op het arrest van het Hof van Eendracht, zal overgaan tot het opzoeken van de briefwisseling, de geparafeerde circulaire, de door verscheidene ambtenaren in opstijgende lijn goedgekeurde rapporten in strijd met de wetten. De rust van het land vergt het aldus.

(36) Nijpels en Servais. Code pénal II bl. 68.

Balieleven

Vlaamsch Pleitgenootschap der Balie van Brussel

BEROEPSOEFENINGEN

Op Woensdag 21 Maart l.l., pleiten Mters Clerens en Van Oppens, op bondige en tevens boeiende wijze een belangwekkend geval van hetgeen een mandaat bevatten kan, op welke verschillende wijzen het begrepen kan worden, volgens de bedoeling en de vrouwens-persoon hoedanigheid der partijen. Het was nogmaals voor ons genootschap, een verheugend feit in Mter Mevrouw Van Oppens-Grégoire e n zeer knap, innemens Nederlandsch sprekende confrère te mogen begroeten.

De volgende spreekbeurt is op 11 April en aan Mter Warlomont voorbehouden.

RECHTSPRAAK

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e KAMER. — 7 MAART 1934.

Voorzitter: M. Istas.
Raadsheeren: M.M. Boucquez en Fontaine.
Pleiters: Mters Gryspeerdt en Valvekens.

I. — SCHADEVERGOEDING. — PENSIOEN. — SAMENVOEGING.

II. — KAPITAAL IN PLAATS VAN RENTE. — AFTROK 10 %.

De pensioenen uitbetaald door de Pensioenkas der bedienenden van het Beheer van Geldwezen hebben niet het karakter van een schadeloosstelling bij het afsterven, vermits ze de tegenwaarde uitmaken van gelden die het slachtoffer zich heeft verbonden te betalen en heeft betaald aan den Staat, onder den vorm van afhouding op zijn loon; deze pensioenen zijn van denzelfden aard als de levensverzekeringen. Deze pensioenen mogen niet afgetrokken worden van de bedragen die na een ongeval door den voor dit ongeval aansprakelijken persoon moeten betaald worden.

In geval van toekenning aan het slachtoffer van een ongeval van een kapitaal in plaats van een rente, dient dit kapitaal met 10 % verminderd te worden.

Oyen t/ L.

Herzien het tusschenarrest van 22 November 1933 door dit Hof in zake verleend;

Aangezien op den dag van het ongeval, het slachtoffer 37 jaren oud was en jaarlijks een wedde trok van 13.400 fr., wedde die in de toekomst kon stijgen tot een maximum van 22.000 fr., dat, dit ingezien mag worden aangenomen dat wijlen Jules Oyen binst het verdere verloop van zijn werkzaam leven gemiddeld 16.620 fr. 's jaars zou hebben verdiend; doch dat zulk winstcijfer, om met de persoonlijke profijt van beroepster overeen te komen, heeft verminderd te worden met een derde (5540 fr.) aandeel der salarissen dat de afgestorvene voor eigen onderhoud zou hebben verbruikt; dat de jaarlijkse schade die zijne weduwe zal ondergaan door gemis aan werkloonen dus 11.080 fr. is, som die zij, naar de gegevens der sterfregistertabels, nog gedurende 25 jaren waarschijnlijk zou getrokken hebben; zoo dat haar ter herstelling een kapitaal toekomt van 156.160 fr. dat aan 5 % volstaat om gedurende 25 jaren 11.080 fr. inkomst te verzekeren;

Aangezien van zulke vergoeding echter 10 % moet worden afgetrokken ten einde, in het schatten, rekening te houden van de zekerheid van winsten die door de storting van een kapitaal, den rechthebbende ten bate komt, dat zij immers de vaste en volledige betaling bekamt van werk dat, bij uitblijven van het ongeval, haren echtgenoot niet zeker ware geweest te kunnen of te mogen blijven verrichten; dat, bij het ramen van den omvang harer waarschijnlijk loonverliezen zulk voordeel zooveel te meer dient te worden in acht genomen, dat de hooger aangenomen verhoofsomming wordt uitgerekend op voet der hoogste salarissen die Oyen als beambte te verwachten had; dat diensvolgens het verleende kapitaal van 156.160 fr. hoeft gebracht te worden op 140.544 fr.;

Aangezien de zedelijke schade die beroepster heeft doen gelden, en deze onderstaan door haren minderjarigen zoon Marcel Oyen, overleden sedert het ongeval, waarvan haar de vergoeding «jure hereditatis» toekomt, samen mogen geschat worden op 25.000 fr.;

Dat het overige van haar eischen niet gegrond is, vermits het slachtoffer, op den slag gedood, geen pijn en smart heeft uitgestaan, en de vernieling van zijn rijwiel niet is kunnen bewezen worden;

Dat aldus de vergoedingen die beroepster toekomen, samen belopen tot een bedrag van 165.544 (140.544 plus 25.000) fr., van hetwelke zijn af te trekken de 40.000 fr. op voorschot toegestaan door het arrest dat op 22 November 1933 tusschenkwam;

Aangezien ten onrechte wordt beweerd dat de aldus bepaalde schade echter zou te verminderen zijn in evenredigheid der waarde van het pensioen dat de weduwe Oyen ter gelegenheid van het afsterven van haar echtgenoot bekomen heeft; dat pensioen reeds voor zooveel herstelling ervan hebbende bijgebracht; dat inderdaad dit pensioen geenszins het karakter heeft eener ontschadiging, vermits het de tegenwaarde uitmaakt van gelden die het slachtoffer zich heeft verbonden te betalen en heeft betaald aan den Staat, onder vorm van afhoudingen op zijn loonen; dat het aangaan zulker verbintenissen blijkbaar niet voor doel had vrouw en kind te vrijwaren tegen de schadelijke gevolgen die zijn vroegtijdig overlijden kon medebrengen, maar van denzelfden aard is als dien der verbintenissen aangegaan door het onderschrijven eener levensverzekering welke eigenlijk een wisselvallige geldversparing daartelt (zie Planiol, «Traité élémentaire de droit civil», 7e uitgave B II, n° 2179);

Aangezien wel blijkt uit de schikkingen van het koninklijk besluit van 29 December 1844, dat een pensioenkas inricht voor weduwen en weezen der bedienenden van het Geldwezenbe-

heer, dat men zich hier werkelijk bevindt tegenover zulke plaatsing, en geenszins tegenover giften van den Staat, daar deze nimmer tusschenkomt om bij toereikendheid harer normale inkomsten, de kas door bijleg aan te vullen, dat inderdaad artikels 93 en 94 van dit koninklijk besluit voorzien dat de ingerichte kas uitsluitelijk betalen zal met en in evenredigheid der afhoudingen die gedaan worden op de loonen en profijtten der beambten die bij haar staan ingeschreven, dat dus is uitgesloten dat men zich hier zou bevinden tegenover eenige begunstiging verwezenlijkt door de vrijgevigheid van derden, en hebbende in zekere mate aan het pensioen het karakter eener vergoeding kunnen schenken;

Om deze redenen, Het Hof, rechtdoende in voortzetting, alle tegenstrijdige besluiten verwerpende, veroordeelt verweerders tegen beroep elk heellijk en solidairlijk aan beroepster te betalen de som van 165.544 fr., onder aftrek van deze van 40.000 fr., ten titel van voorschot verleend, met de vergoedende interesten aan 5,50 % van af den dag van het ongeval tot den datum der dagvaarding, en met de rechterlijke interesten sedert dien datum, veroordeelt ze daarbij elkheellijk tot de kosten van eersten aanleg van beroep.

WERKRECHTERSRAAD VAN BEROEP TE ANTWERPEN.

7 MAART 1934.

Voorzitter: Mter H. Van Oekel.
Pleiters: Mters Le Paige en Era.

BEDIENDENCONTRACT. — BEVOEGDHEID DER WERKRECHTERSRADE. — RATIONE SUMMAE. — VASTE WEDDE EN BIJKOMEND VERANDERLIJK COMMISSIELOON. — MINDER DAN EEN JAAR IN DIENST. — BEWIJS DER BEVOEGDHEID.

I. De aanlegger, die een geding inleidde voor een bepaalde rechtbank, moet, ingeval bevoegdheid van deze rechtbank betwist wordt, deze bevoegdheid bewijzen.

II. Art. 4 van de wet van 1926 op de Werkrechtseraden beperkt hunne bevoegdheid tot de bedienenden waarvan de jaarwedde de 24.000 frank niet overschrijft. Als wedde moet niet alleen beschouwd worden het vaste loon, maar eveneens de bijkomende en veranderlijke vergoedingen, die krachtens de overeenkomst aan den bediende toekomen als vergelding voor het te leveren werk.

Het jaarlijksch loon van een bediende, aan wien, volgens contract, buiten een vaste wedde een gebeurlijk commissieloon toegekend wordt en die slechts vier maanden in dienst is geweest, wordt berekend naar het gemiddeld bedrag door gelijkaardige bedienenden over een heel jaar genomen en naar de bestanddeelen der zaak zelf.

Collart t/ Schongut.

Aangezien de oorspronkelijke vordering er toe strekt de gedaagde, thans beroepene, te doen veroordeelen tot het betalen der som van 13.900 fr., zijnde 1900 fr. voor saldo loon van 1 Mei tot 6 Juni 1933 en zes maanden loon: a rato van 2.000 fr. per maand of 12.000 fr. ten titel van schadevergoeding voor onmiddellijke en ongewettigde verbreking van dienstkontract;

Aangezien het bestreden vonnis de vordering onontvankelijk heeft verklaard op grond der bewering dat de aldus omschreven eisch niet zou zijn onderworpen geworden aan de rechtspleging van verzoening door de wet op de Werkrechtseraden voorgeschreven;

Dat de beroeper besluit tot de hervorming van het vonnis a quo en toekenning van den eisch van de inleidende dagvaarding; terwijl de beroepene besluit tot de bevestiging van hetzelfde vonnis; in ondergeschikte orde, tot de onbevoegdheid der rechtbank «ratione personae»; in nog meer ondergeschikte orde, tot het afwijzen der vordering; en eindelijk in allerlaatste orde, tot een getuigenverhoor over de door hem aangestipte feiten.

I. — OVER DE ONTVANKELIJKHEID:

Aangezien, in strijd met wat in het vonnis a quo wordt bevestigd, het uit het gelijkvormig verklaard uittreksel van de registers van verzoeningen van den Werkrechtseraad van eersten aanleg, blijkt, dat er wel degelijk door partijen in verzoening is verschenen en door den verzoeningsraad is beraadslaagd geworden over de geheele vordering, zooals die in de inleidende dagvaarding wordt gesteld. Dat de vordering dus wel degelijk ontvankelijk moet verklaard worden.

II. — OVER DE BEVOEGDHEID:

Aangezien partijen het eens zijn om te erkennen dat, ingevolge het tusschen hen gesloten kontract de beroeper als vergoeding of loon toegekend is geworden (eene vaste wedde van 24.000 fr. per jaar, met daarenboven een commissieloon op de zaken die boven fr. X. zouden verwezenlijkt worden? Dat de beroepene bevestigt dat in werkelijkheid aan den beroeper, boven zijn vast loon

van 2000 fr. per maand, ook zekere commissiebedragen toekomen voor den tijd van vier maanden en zes dagen dat hij bij hem is werkzaam geweest;

Aangezien aan de bevoegdheid van den Werkrechtseraad alleen worden onderworpen, de geschillen van bedienenden wier jaarlijksche vergoeding niet meer dan 24.000 fr. bedraagt (art. 4/11°, lit. c.) en dat, ten overstaan van de betwisting dezer bevoegdheid door den beroepene, het den beroeper behoort het bewijs der bevoegdheid te leveren van Werkrechtseraad;

Aangezien dit bewijs vooralsnog niet geleverd werd;

Aangezien overigens de beroeper slechts gedurende vier maanden en zes dagen is in dienst geweest bij den beroepene en ter beoordeeling van de «jaarlijkse vergoeding» bedoeld bij art. 4/11° lit. c., de raad dient, bij vergelijking met de gemiddelde loonen van gelijkaardige bedienenden, en naar al de bestanddeelen der zaak, het redelijk te vermoeden bedrag vast te stellen, dat over eene tijdsperiode van een vol jaar als bijkomende commissie aan den beroeper zou zijn toegekomen (Cfr.: Wauwerman & Leger «Les Conseils des Prudhommes, Loi de 1926» P. 52 à 54. en art. 8 der wet van 1903 op de werkonvallen).

Dat het alleszins niet roekeloos en onredelijk voorkomt als gemiddeld jaarlijksch commissieloon een zeker positief bedrag vast te stellen, daar zooniet het hierover getroffen beding noch zin noch nut zou hebben, wat redelijk niet mag vermoed worden. Dat het geringst, hiervoor te bepalen bedrag, reeds de onbevoegdheid van den Werkrechtseraad medebrengt.

Om deze redenen: De Werkrechtseraad van Beroep, Kamer voor Bedienenden:

Alle verdere en tegenstrijdige besluiten verwerpende, verklaart het vonnis regelmatig in den vorm en onvankelijk; doet het eerste vonnis te niet, en doende wat de eerste rechter had moeten doen, verklaart zich onbevoegd «ratione personae» en veroordeelt beroeper tot de kosten.

BOETSTRAFFELIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN.

8ste KAMER. — 14 MAART 1934.

Voorzitter: M. De Baer.
Rechters: M.M. Verstraeten en Van Mieghem.
Pleiters: Mters Bernays en H. Deckers.

AFPERSING. — BETEUGELING. — BESTANDEDELEN. — INHOUDING VAN BRIEVEN. — DIEFTE EN NIET HEELING.

De wetgever heeft aan de Rechtbank de zorg overgelaten in ieder geval na te gaan of volgens den aard en de zwaarwichtigheid van den uitgeoefenden dwang er waarlijk afpersing bestond en rede voor toepassing van artikel 470 S. W.

O. M. en V. H. t/ C.

Aangezien de feiten bewezen zijn gebleken zooals ze reeds weerhouden werden;

Aangezien de beklagde voor de eerste betichting inroep dat de voorwerpen waarvan de waarde aan den heer C. gevraagd werd, slechts als wedergave geleverd zijn; dat uit de bestanddeelen der zaak ten overvloede blijkt dat de zoogezegde dieftent, waarvan ze klagster beschuldigt, loutere verzinsels daartellen, uitgevonden om haar laag doel te bereiken, en slechts door haar aangevoerd worden, om, namelijk, er in gelegenheid te vinden de koopsom van haar zwijgen aan te duiden;

Dat betichte nog inroep dat de door artikel 470 van 't S. W. B. vereischte kentekens op de bedreigingen van eenvoudig geheimen kenbaar te maken niet toepasselijk zijn; dat er vooral dient opgemerkt dat in huidige geval er niet slechts kwestie is geheimen te verkondigen, maar dat de door betichte geuite bedreigingen een veel groter omvang hebben, wat namelijk spruit uit de door haar gebruikte bewoordingen: «J'agira sans égard pour personne, je me présenterai à Mme C. et suis bien décidée d'agir», dat in ieder geval uit de verhandelingen der kamers spruit dat de wetgever aan de rechtbank de zorg overgelaten heeft in ieder geval de feiten te beslissen of volgens den aard en de zwaarwichtigheid van den zedelijken dwang er waarlijk afpersing bestond; dat in huidige geval het niet kan betwist worden dat de bedreigingen van aard waren den heer C. bloot te stellen aan een dreigend gevaar;

Aangezien wat de tweede betichting betreft dat het argument van betichte als zou het aan klagster toebehoorende pak brieven nog ter harer beschikking zijn, geen steek houdt, daar de bestanddeelen der zaak en namelijk uit haar eigen schrijven op den rug van een dezer brieven ze aan den heer C. laat weten dat zij hem de oorspronkelijke brief kon overmaken;

Dat dit schrijven wel bewijst dat zij zich die brieven wel degelijk toegeëigend heeft en dit om gelijk de nu gekende feiten dit uitmaakt hebben, geld ervan te maken.